

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
1453 Budapest, Pf. 25
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: boda.zsolt@tk.mta.hu; honlap: www.tk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2018-ban

Nemzetközi és hazai pályázati tevékenység

A Kutatóközpont 2018-ban is folytatta korábban megkezdett aktív pályázattámogató tevékenységét. Az MTA támogatásával fenntartott Konzorciumépítési Alap forrásainak segítségével lehetővé tették, hogy a kutatók H2020-pályázatokat előkészítő rendezvényeken, megbeszéléseken vehessenek részt. A 2018-as év legjelentősebb eredménye, hogy egymilliárd forintos támogatást kapott a DEMOS – Democratic Efficacy and the Varieties of Populism in Europe pályázat, melyet 15 nemzetközi partner részvételével, konzorciumvezetőként nyújtottak be a TK kutatói. A TK pályázati tevékenységet segítő adminisztratív munkatársai intenzíven bekapcsolódhattak a kutatástámogatással foglalkozó szervezetek munkájába (EARMA – European Association of Research Managers and Administrators bizottsági tagság, BESTPRAC COST Action). Pályázataikat már a pályázat-elkészítési (pre-award) szakaszban aktívan menedzseltek tartalmi, formai és pénzügyi szempontból; a 2018-as évben 15 nemzetközi pályázat, köztük két ERC grant pályázat benyújtására került sor.

A nemzetközi publikációs tevékenység támogatása

A Kutatóközpont legfontosabb stratégiai célja a nemzetközi tudományos vérkeringésbe történő intenzív bekapcsolódás. A nemzetközi publikációs tevékenység támogatása érdekében számos lépés történt: a kiemelkedő nemzetközi publikációk díjazása, TK Mobilitási és Lektorálási Alap működtetése, a természettudományos publikációkban megszokott társszerzőség támogatása és az impaktfaktoros megjelenések kiemelt pontozása a teljesítményértékelésben, fiatal kutatók részére szervezett Academic Writing kurzus. A fenti erőfeszítéseknek köszönhetően a Kutatóközpont impaktfaktoros folyóiratpublikációinak száma 2018-ban megduplázódott (2015: 23, 2018: 46 impaktfaktoros folyóiratcikk).

Az év folyamán nyolc kutatónak jelent meg szerkesztett szakkönyve, monográfiája, valamint 39 szakkönyvfejezet került publikálásra rangos nemzetközi kiadóknál (Routledge, Springer, Palgrave, Oxford University Press).

GDPR konform szabályozás és adatkezelés kialakítása

A Kutatóközpontban 2018 folyamán sikeresen kialakították a rendelet által előírt GDPR-gyakorlat feltételeit. A kutatók korábbi adatkezelési gyakorlatának felmérése után elkészült a TK Adatvédelmi Kézikönyve, valamint a vonatkozó template-ek és formanyomtatványok. Ezek alkalmazásával 2018 őszétől minden kutatási projekt vezetője elkészítette a saját adatkezelési tervét. Az adatkezelés informatikai (személyes adatkezelés infrastrukturális biztosítása TK fizikai befolyása alatt álló szervereken) és adminisztratív struktúrája (sablon- és dokumentummódosítások, tájékoztatók) rendelkezésre állnak, 2018 folyamán a kutatók számára több információs fórumot tartottak, s lehetőség nyílt személyes konzultációra is a TK Kutatási és Dokumentációs Központjának munkatársainál.

Szervezeti és Működési Szabályzat revíziója

2018 tavaszán kezdődött el a Kutatóközpont Szervezeti és Működési Szabályzatának revíziója. A módosítások célja kettős volt: egyfelől, a 2012 óta hatályos szabályokat az új, megváltozott

viszonyokhoz kellett igazítani, különös tekintettel az azóta létrejött független kutatócsoportok helyzetére vonatkozó szabályozásra. Másfelől, a túlzott hatalomkoncentrációval szemben fontos célkitűzés volt az intézetek autonómiájának növelése, a hatáskörök lehetséges decentralizációja. A 2018 októberében benyújtott szövegváltozatot széles körben megvitták, számos hasznos javaslat és észrevétel tükröződik a benyújtott szövegben, mely végleges elfogadására várhatóan 2019 elején kerül sor.

MTA TK együttműködései – 2018-ban a TK folytatta a Kúriával elindított szakmai együttműködést, melynek alapján az MTA TK hozzájárul ahhoz, hogy a Kúria feladatait magas színvonalon lássa el, a Kúria pedig lehetőséget teremt az MTA TK kutatóinak bevonásával a jogalkalmazás szélesebb társadalmi hatásainak vizsgálatára. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel létrejött együttműködés keretében az MTA TK közös posztdoktori ösztöndíjprogramot indított.

Nemzetközi konferenciák szervezése – A Kutatóközpont nemzetközi tudományos diskurzusokba történő bekapcsolódását, a nemzetközi láthatóság növekedését segítik elő az intézmény által szervezett nemzetközi konferenciák. A 2018-as évben több rangos nemzetközi konferenciát szerveztek a Kutatóközpontban: A POLTEXT – nemzetközi szövegbányászati konferenciára 2018 májusában került sor. A Central-East European societies on the map of Europe: European Social Survey 2nd ESS Visegrad Regional Network Conference címmel az ESS kutatói szerveztek nemzetközi konferenciát ugyanebben a hónapban. Júniusban tartotta zárókonferenciáját a MTA TK Lendület-HPOPs Research Group: Local interests and common obligations in the EU címmel. Rangos külföldi intézményekkel közösen szervezték meg a 66th AWR Congress c. rendezvényt, melynek témája az „International and National Developments in the Migration Context” volt. 2018 novemberében „The cultural heritage of dissent” címmel rendezték meg az MTA BTK-val közös H2020-projekt, a COURAGE zárókonferenciáját. Emellett számos nemzetközi workshop és hazai konferencia került megrendezésre a Kutatóközpontban, utóbbiak közül kiemelendő, hogy a TK adott otthont a Magyar Politikatudományi Társaság éves vándorgyűlésének.

Computational Social Science témacsoport – Az év folyamán hivatalosan megalakult az MTA öt kutatási intézménye (TK, KRTK, SZTAKI, NYTI, Wigner) és a CEU Hálózatkutatói Központja részvételével az MTA keretében működő *Computational Social Science témacsoport*, mely programjainak szervezésében a TK, és ezen belül a kutatócsoport kiemelt szerepet vállalt. A témacsoport célja az erőteljes számítástechnikai támogatást igénylő, széles értelemzett társadalomtudományi problémákon dolgozó, különféle diszciplináris háttérű kutatók közötti együttműködés támogatása és az érintett tudásterületek közötti szinergiákat hasznosító új kutatási irányok kifejlesztése. Az év folyamán tudományos műhelytalálkozókat szerveztek, bevonva egyetemeket (ELTE, Corvinus, Pázmány, Károli, BME) hasonló kutatási területen dolgozó egységeinek munkatársait. Jelenleg a témába vágó közös transzdiszciplináris kutatási pályázatok kidolgozásán dolgoznak a kutatócsoport tagjai a témacsoport fizikai, matematikai, adat- és nyelvtudományi területeken dolgozó tagjaival.

A 2018-as Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a TK-ban került megrendezésre a *Számítógépes társadalomtudomány: A transzdiszciplináris megközelítés hozadéka és kihívásai* címet viselő fél napos előadásblokk, melynek a szervezésében, illetve több előadás megtartásában a kutatócsoport tagjainak meghatározó szerepe volt. A kutatócsoport tagjai hasonló központi szerepben járultak hozzá a *Magyar Tudomány* folyóirat 2018/7-es *Számítógépes Társadalomtudomány* tematikus számának úgy a szerkesztéséhez, mint a tartalmához.

A nemzetközi megjelenést szolgálja a *Pathways Between Social Science and Computational Social Science – Theories, Methods, and Interpretations* című tanulmánykötet, mely a *Springer Computational Social Sciences* könyvsorozatában fog megjelenni. A kötetben, mely a téma számos nemzetközileg jegyzett kutatójának írását tartalmazza majd, a kutatócsoport tagjai négy fejezet (társ)szerzőiként lesznek jelen.

Nagyközönségnek szóló rendezvénysorozat

A Társadalomtudományi Kutatóközpontban három-négy havi rendszerességgel szerveznek olyan rendezvényeket, melyek tudományosak, az akadémiai szférának is érdekesek, de alapvetően szélesebb közönségnek szánt ismeretterjesztő stílusúak. A rendezvények a magyar társadalom helyzetéről folytatott diskurzusban világos, releváns kérdéseket vizsgálnak, céljuk hogy a közönséget használható és méltányos ismeretekkel lássák el, és az érthető és érdekes módon elmondott tudomány higgadt és kiegyensúlyozott gondolkodási alapot teremtsen, melyre építve mindenki kialakíthatja a saját véleményét. Szeretnénk lépéseket tenni afelé, hogy ösztársadalmi érdeklődésre számot tartó témákban a tudományos igényű megközelítés véleményformáló szerepet szerezzen.

A rendezvények félnaposak, programjukat szakmai felelős állítja össze, a TK központi adminisztráció biztosítja a kommunikációt és a rendezvényszervezést.

Angol nyelvű folyóirata, az *Intersections* 2018-tól bekerült a SCOPUS adatbázisba.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA Lendület RECENS Kutatócsoport

A Computational Social Science – Research Center for Educational and Network Studies (CSS-RECENS) Kutatócsoport 2018. október 1-jével jött létre a Szociológiai Intézet Hálózatkutató Csoportjának és a sikeres működést követően véglegesített Lendület RECENS Kutatócsoport egyesítésével az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjában, intézethez nem tartozó független kutatócsoportként. A CSS-RECENS Kutatócsoport az otthona egy ERC Consolidator Grant kutatásnak (EVILTONGUE), egy véglegesített Lendület-kutatásnak és egy MTA Prémium Posztdoktori kutatásnak. Ezenkívül a kutatócsoport tagjai öt NKFIH-kutatást és több kisebb kutatást vezetnek, illetve vesznek részt hazai (pl. Magyar Telekom, kisebb IT és adatelemző cégek) és nemzetközi együttműködésekben (pl. European Social Survey, vendégkutatók fogadása).

2018-ra az MTA TK vezetőinek közreműködésével kiépült egy hazai hálózat a **computational social science** területén folytatott kutatásokkal kapcsolatos interdiszciplináris eszmecserére és együttműködések indítására. A sokszínű tudományos diszciplináris háttérre építő kooperáció első eredményeit a *Magyar Tudomány* folyóirat különszáma tartalmazza. Ugyancsak aktív szerepet vállalt a kutatócsoport az üzleti élet releváns szereplőivel való kapcsolatépítésben, üzleti konferenciákon való részvételben, Meetup-ok kezdeményezésében. A CSS-RECENS a jelentős új kutatási eredményekkel kecsegtető *computational social science* irányvonal nemzetközi élmezőnyébe is jól pozicionált, például közös európai pályázatok létrehozásával és a világ legkiemelkedőbb szerzőinek kontribúcióira épülő szerkesztett kötet kezdeményezésével.

Az ERC által támogatott *EVILTONGUE-kutatás* (eviltongue.tk.mta.hu) a pletyka és a reputáció szerepét vizsgálja a kooperáció és a közösségi normák fenntartásában, különböző

kontextusokban. A kutatás több alprojektre osztható. Ágensalapú szimulációk segítik annak megértését, hogy a harmadik félről alkotott értékelő vélekedések és a harmadik féltől kapott információk hogyan segítik elő a kooperáció elterjedését. Megmutatták, hogy a zárt kapcsolati triádokból fakadó információra való hagyatkozás sikeresebb stratégia, mint a nyitott viszonyokra építő indirekt reciprocitás. Szimulációs kutatásaik azt is mutatják, hogy az információ megléte nem feltétlenül mutat közösségileg jó irányba amennyiben a kommunikáció őszintesége nem biztosított.

Számos kontextusban vettek fel 2018 folyamán adatokat és elemezték az előző években gyűjtötteket. Laboratóriumi kísérleti körülmények között mutatták meg, hogy az emberek valóban építenek a másoktól származó értékelő információra és az ezek alapján formálódó reputáció a kooperatív viselkedés feltétele. Mind a kísérleti, mind a korábban felvett longitudinális kapcsolatháló-alapú iskolai adataik azt mutatják, hogy a negatív pletyka célkeresztjében sokszor a normaszegők állnak. A szervezetekben felvett kapcsolatháló-alapú kérdőíves kutatásokból az derült ki, hogy ebben a kontextusban az igazságtalannak észlelt relatív fizetési viszonyokból származó féltékenység és frusztráció is lehet a pletyka mozgatóereje.

2018-ban a világon először kerítették sort okosórával történő adatgyűjtésre egy kollégiumi folyosó környezetében, majd egy fesztivál önkéntesei között. Az innovatív módszerekkel zajló terepmunka hagyományos módszerekkel felvett adatfelvétellel egészült ki. A kutatócsoport ennek érdekében okosórák applikációkat fejlesztett ki, valamint egy új kutatási módszertant dolgozott ki, amelyet etikai és adatvédelmi szempontból a Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatósággal (NAIH) auditáltattak. Ezen túlmenően egy zárt közösségből származó nagy mennyiségű hangfelvételtől létrehozottak, leíratottattak és annotáltattak egy páratlan méretű spontán magyar nyelvű beszédkorpuszt, amely nem pusztán a pletyka és a reputáció elemzésére lesz alkalmas, hanem a beszélt magyar nyelv elemzésének is különleges értékű forrása lehet. A projekt keretében 2018 májusában Gossip, Reputation, and Honesty címmel rangos nemzetközi konferenciát szerveztek.

A Lendület-program által támogatott kutatás a *negatív társas kapcsolatok és hálózatok* mechanizmusait és dinamikáját vizsgálja, különös tekintettel a versenyhelyzetekkel összefüggésben. Ebben az évben folytatódott az általuk gyűjtött általános iskolai kapcsolatháló panelkutatás adatainak rendezése és elemzése. Kiértékeltek az eddigi kapcsolatháló-eredményeikre támaszkodva elvégzett terepkísérleteiket is, amelyben a gimnáziumi továbbtanulás motivációját és döntést kívánták serkenteni egy foglalkozás segítségével, amelyen a véleményformáló tanulók vettek részt. Az eredményeik alapján a beavatkozás sikeres volt, különösen azok számára, akik továbbtanulási aspirációkkal rendelkeztek, de terveikkel kapcsolatban bizonytalanok voltak. Az általános iskolai kutatás további eredményei rávilágítottak, hogy a padtársak is jelentős hatást gyakorolnak az iskolai teljesítményre. Ennek nyomán a padtársak hatásának vizsgálatára egy másik terepkísérletet is kiviteleztek. A nemzetközi randomizált terepkísérletek elvárásainak megfelelően, a legszigorúbb tudományos átláthatósági irányelveket követve, kutatási terveiket regisztrálták az American Economic Association RCT nyilvántartó rendszerében. A Lendület-program által támogatott kutatás keretében egy politikai elitkutatás is zajlik, amelyben az 1948 és 1956 közötti korszak vezető tisztségviselői közötti kapcsolathálót és ennek a hatalmi harccal való összefüggéseit próbálják rekonstruálni. A kutatás a *computational social science* eszköztárának felhasználásával 2018-ban új irányokba bővült, pl. sor került a vezetőtestületek jegyzőkönyveinek szöveganalitikai elemzésére.

A feldolgozási folyamat során megtörtént a digitalizált levéltári anyagban a személynevek javítása és saját fejlesztésű programmal való azonosítása és tag-elése, majd megkezdődött a tag-elt állományok használata, és ennek alapján egy elsődleges, szövegalapú személyközi kapcsolatháló megalkotása.

Az elitminta tagjainak, életpályájuknak azonosítása érdekében folytatódott a prozopográfiai adatgyűjtés, egyben megkezdődött az egyes életrajzi attribútumok vizsgálata abból a szempontból, hogy értelmezhető-e egy történeti kapcsolatháló alapjaként. A tapasztalatok alapján megindult a projekt fókuszának tágítása, a lehetséges hazai és nemzetközi kutatásokhoz való kapcsolódási pontok azonosítása az eredmények szélesebb körű értelmezésének biztosítása érdekében.

A kutatócsoportban a kutatási feladatokra specializált kisebb csoportok koordinációja heti rendszerességgel tartott megbeszéléseken történik. Az ugyancsak hetente tartott olvasóköri körön a kutatócsoport témáihoz szorosan kapcsolódó kurrens szakirodalom feldolgozása mellett saját kutatási eredményeket vitattak meg. Az általuk szervezett keddi szemináriumsorozat keretében 2018-ban 18 magyar és külföldi kutató előadására került sor. A kutatócsoport tagjai szerepeltek a Kutatók Éjszakáján és a Magyar Tudomány Ünnepeén. A kutatócsoport tagjai a kutatási eredményeket mind hazai, mind nemzetközi tudományos konferenciákon prezentálták, valamint a társadalomtudományok területén kimagaslónak számító mennyiségű és minőségű nemzetközi impaktfaktoros publikációt jelentettek meg.

Kiemelkedő 2018-ban megjelent nemzetközi publikációk impaktfaktoros folyóiratokban

1. Zachar, I., Szilágyi, A., Számadó, Sz. and Szathmáry, E. (2018a): Farming the mitochondrial ancestor as a model of endosymbiotic establishment by natural selection. PROCEEDINGS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE USA, January 30, 201718707. <http://real.mtak.hu/73620/>
2. Righi, S. and Takács, K. (2018): Social Closure and the Evolution of Cooperation via Indirect Reciprocity. SCIENTIFIC REPORTS, 8(1):11149. Impact Factor 2017: 4.122. <http://real.mtak.hu/87170>
3. Számadó, Sz. and Penn, D.J. (2018): Does the handicap principle explain the evolution of dimorphic ornaments? ANIMAL BEHAVIOUR 138: e7-e10. Impact Factor 2.869. <http://real.mtak.hu/73702/>
4. Kmetty Zoltán, Tardos Róbert, Albert Fruzsina, Dávid Beáta (2018): Mapping social milieus and cohesion patterns between 1997 and 2014.: Exploiting the potential of the occupational position generator. SOCIAL NETWORKS 55:(10) pp. 116-129. <http://real.mtak.hu/73186/>
5. Kisfalusi, D., Pál, J., and Boda, Zs. (2018): Bullying and victimization among majority and minority students: The role of peers' ethnic perceptions. SOCIAL NETWORKS, Impact Factor 2016: 2.462. <http://real.mtak.hu/89370>
6. Benczes, R. and Ságvári, B. (2018): Where metaphors really come from: Social factors as contextual influence in Hungarian teenagers' metaphorical conceptualizations of life. COGNITIVE LINGUISTICS 29 (1), 121-154 <http://real.mtak.hu/90101>
7. Bocskor, Á. (2018): Anti-immigration discourses in Hungary during the 'crisis' year: the Orbán government's 'National Consultation' campaign of 2015. SOCIOLOGY 2018(3). Impact Factor: 1.96. <http://real.mtak.hu/id/eprint/90856>

8. Garay J, Csiszár V, Móri TF, Szilágyi A, Varga Z, and Számadó Sz. (2018): Juvenile honest food solicitation and parental investment as a life history strategy: A kin demographic selection model. PLOS ONE 13(3): e0193420. <http://real.mtak.hu/88259/>
9. Keller, Tamás (2018a): Mighty Oaks from Little Acorns? The Role of Self-Assessment in Educational Transitions: Mediation and Moderation Effects. RESEARCH PAPERS IN EDUCATION 33:(1) pp. 1-23. Impact Factor 2015: 0.820 <http://real.mtak.hu/id/eprint/90860>
10. Keller, Tamás (2018b): Dare to Dream: A Vignette Survey on Self-Selection in Secondary Education Track Choice. SOCIOLOGICAL RESEARCH ONLINE (1) 1-20. <http://real.mtak.hu/79199>
11. Keller, Tamás (2018c): Caught in the Monkey Trap: Elaborating the Hypothesis for Why Income Aspiration Decreases Life Satisfaction. JOURNAL OF HAPPINESS STUDIES ONLINE (1) 1-12. <http://real.mtak.hu/79200>
12. Keller, T. (2018d): The Mid-week Effect and Why Thursdays Are Blue: The Weekly Rhythm of Satisfaction in Hungary. *Czech Sociological Review*, 54(3), 371. <http://real.mtak.hu/83663>
13. Kisfalusi, D., Janky, B., and Takács, K. (2018): Double Standards or Social Identity? The Role of Gender and Ethnicity in Ability Perceptions in the Classroom. JOURNAL OF EARLY ADOLESCENCE, accepted for publication. Impact Factor 2017: 1.828. <http://real.mtak.hu/87172>
14. Takács, K., Bravo, G., and Squazzoni, F. (2018): Referrals and Information Flow in Networks Increase Discrimination: A Laboratory Experiment. SOCIAL NETWORKS, 54: 254-265. Impact Factor 2016: 2.462. <http://real.mtak.hu/87169>
15. Zachar, I., Szilágyi, A., Számadó, Sz. and Szathmáry, E. (2018b): Reply to Garg and Martin: The mechanism works. PROCEEDINGS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE USA, May 15, 115 (20) E4545-E4546; <http://real.mtak.hu/83556/>

Gyerekesély-kutató Csoport 2018. évi tevékenysége (EFOP)

A kutatócsoport egy európai uniós társfinanszírozású konzorciális pályázat (EFOP-1.4.1-15 „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása”) keretében szakmai-módszertani támogatást nyújt olyan járási és települési programokhoz, amelyek a gyermekek esélyeinek javítását, a hátrányok újratermelődésének megakadályozását célozzák. A kutatócsoport elsődleges célja és feladata az, hogy a hazai szociálpolitikai beavatkozások tervezését policy-orientált kutatásokkal, elemzésekkel, értékelésekkel segítse.

A helyi szociális ellátórendszer működése című kutatás első, 2018-ban lezárult fázisa annak vizsgálata volt, hogy vajon mitől függ, hogy a helyi intézmények a gyermekek nélkülözését beavatkozást igénylő társadalmi problémaként azonosítják-e vagy sem. Az ételmisszer-nélkülözés példáján bemutatásra került, hogy a helyi intézményekben dolgozók nem mindig ismerik fel, hogy melyik gyerek szorul segítségre, és ha felismerik is, attól függően cselekszenek, hogy a családot érdemesnek tartják-e a támogatásra. Mindez rámutat arra, hogy a jóléti újraelosztást nemcsak a szegénységben élő felnőttek esetében befolyásolják normatív szempontok, de a gyerekek esetében is. A kutatásból készült tanulmány nemzetközi szakfolyóiratban került publikálásra.

A térségi gyerekesély-programok fenntarthatósága kutatás azt vizsgálja, hogy milyen tényezők befolyásolják, hogy egy egyszeri finanszírozású program/szolgáltatás fenntartható-e a későbbiekben. Tágabban értelmezve pedig arra keresi a választ, hogy mit jelent a fenntarthatóság a társadalmi innovációk esetében. A kutatás első eredményei – a forráshiányon túl – rámutattak számos nehézségre, amely a hátrányos helyzetű térségekben jelentkezik a társadalmi felzárkóztató programok fenntartása kapcsán. Az eredményekből 2018-ban hat kutatási jelentés és egy magyar nyelvű elemző tanulmány készült.

A kutatócsoport részt vesz az MTA TK *Mobilitás Kutatási Centrum* munkájában. A *Szociális ellátórendszer és társadalmi mobilitás* című alprogramjuk az ELTE Szociális Munka Tanszékkel együttműködésben a gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszer működési mechanizmusait, a helyi szociális szakemberek szemléletét, attitűdjét, döntési rutinjait vizsgálja. Az év során egy országos reprezentatív felmérés készült a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai körében. Az adatok feldolgozása és elemzése a 2019. év feladata.

A kutatócsoport tagjai rendszeresen tartanak előadásokat hazai és nemzetközi szakmai konferenciákon, készítenek review-kat nemzetközi és magyar folyóiratok számára, valamint vesznek részt szerkesztőbizottságok munkájában.

A csoport policy-orientált kutatásainak eredményei felhasználhatók az egyes szegénységcsökkentő célú közpolitikai beavatkozások tervezésénél, ill. újragondolásánál, továbbá a gyerekekkel foglalkozó szakemberek (tovább)képzésében is jól hasznosíthatók. Emellett segítséget jelenthetnek a helyi fejlesztők számára arra nézve, hogy hogyan lehet egy szegénység csökkentését célzó programot/szolgáltatást fenntartható módon kitalálni és működtetni. A csoport disszeminációs tevékenységében törekszik arra, hogy ne csak a kutatók, de a felsorolt különböző célcsoportok számára is elérhetőek legyenek a kutatási eredmények. Ezt a célt szolgálja többek között a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia értékelőbizottságában való részvétel, a különböző nem tudományos célú rendezvényeken való előadások, a csoport saját honlapján és az egyéb médiafelületeken történő megjelenések.

A kutatócsoport tagjainak aktív kapcsolatai vannak a hazai felsőoktatással. Öten oktatnak hazai egyetemeken (ELTE és BCE), tartanak elméleti és gyakorlati kurzusokat magyar és angol nyelven, ketten vesznek részt egyetemi doktori képzésében. Közös kutatást végeznek az ELTE TÁTK Szociális Munka Tanszékének oktatóival.

A kutatócsoport 2018-ban támogatást nyert az EMMI által kiírt pályázaton. Az EFOP-1.4.1-17 „Integrált gyermekprogramok, valamint járási felzárkózási fejlesztések szakmai támogatása” projekt lehetőséget nyújt a csoport eddigi kutatásainak folytatására, ill. új kutatások indítására.

Kiemelt publikációk

- 1) Husz I. (2018): ‘You Would Eat It If You Were Hungry’. Local Perceptions and Interpretations of Child Food Poverty. CHILDREN AND SOCIETY 32(3), 233-243. <http://real.mtak.hu/90095>
- 2) Husz I. (2018): Szegénységcsökkentést célzó programok és a projektfoglalkoztatás. MAGYAR TUDOMÁNY 179(6), 871-884. <http://real.mtak.hu/id/eprint/90878>
- 3) Kiss M. (2018): Traditionen und lokale Produkte einer touristischen Landschaft - kulturelle, wirtschaftliche und soziologische Mechanismen hinter der Erzeugung von Marken: Das „Sathmarer Festival“ als Beispiel. In: Csilla, Schell; Michael, Prosser-Schell; Bertalan, Pusztai (szerk.) Re-Invention of Tradition in Ostmitteleuropa nach 1990. Neue,

„gefundene“ und revitalisierte Feste mit Schwerpunkt auf Ungarn. New York, Amerikai Egyesült Államok, Münster, Németország: Waxmann Verlag GmbH, pp. 77-99.

- 4) Kiss M. (2018): A fenntarthatóság dilemmái a hátrányos helyzetű térségekben. MAGYAR TUDOMÁNY 179(3), 331–341. <http://real.mtak.hu/id/eprint/90884>
- 5) Carmo R., Rio C., Medgyesi M. (eds): Reducing Inequalities. Palgrave Macmillan, Cham, 2018. <http://real.mtak.hu/id/eprint/90934>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
JOGTUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1453 Budapest, Pf. 25
telefon: (1) 224 6700/5100
e-mail: orosz.fruzsina@tk.mta.hu; honlap: <http://jog.tk.mta.hu/>

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének *legfontosabb feladata* nemzetközi színvonalú alap kutatások végzése a jogtudományok terén. Alap kutatás az Intézet felfogásában az, amelynek elsődleges célközönsége a kutatók és oktatók közössége. Az alap kutatásokon belül a legfontosabb és specifikusan intézeti feladat az olyan közös nagyprojektek megvalósítása számos különböző jogterületen vizsgálódó kutató részvételével, amelyekre helyzetük miatt az egyetemi műhelyek kevésbé alkalmasak. Ezenfelül az Intézet számos publikációs fórumot működtet (*Állam- és Jogtudomány, Acta Juridica, MTA Law Working Papers, JTI blog*), emellett Jogtudományi Hírlevelet bocsát ki kétheti rendszerességgel, és működteti a Jogtudományi Keresőt, amely a jogtudománnyal kapcsolatos meglehetősen szerteágazó adatbázisban való gyors és hatékony keresést teszi lehetővé.

*Másodlagos feladatok*nak az MTAtv., az MTA Alapszabálya és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szervezeti és Működési Szabályzata szerint a következők tekintendők: hazai és külföldi tudományszervezési feladatok ellátása; együttműködés hazai és nemzetközi tudományos műhelyekkel; külföldi kutatók fogadása; a polgárok jogtudatának erősítése, a tudományos eredmények népszerűsítése és társadalmi hasznosítása.

*Harmadlagos feladat*nak tekintendő a jogalkotási tanácsadás, a szakemberképzés és a szaktanácsadás, szakvélemények készítése. Az Intézet mint intézmény azonban csak akkor vállal ilyen szerepet, (a) ha erre kifejezett felkérés érkezik a jogszabályokban arra felhatalmazott szervektől, vagy (b) ha a megbízás jelentős elméleti haszonnal is jár, és (c) ha megfelelő térítést fizetnek az Intézetnek.

Az Intézet kollektíváját a tárgyévben két külföldi állampolgár (egy-egy lengyel és orosz) kutató erősítette. Az Intézet az utóbbi években meritokratikus kiválasztási rendszert honosított meg. Új kutatók felvételére nyílt pályázati rendszerben, bizottság előtti meghallgatás után nyílik lehetőség, ezáltal biztosítva a legkiválóbbak felvételét.

Az Intézetben három tudományos osztály működik, ezek a következők:

- Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya;
- A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya;
- Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya.

A tudományos osztályok az Intézet adminisztratív jellegű szervezeti egységei, melyek a tágabb értelemben vett kutatási területek szerint fogják össze a kutatókat. Az akadémiai szabályzatok szerint minden kutató tagja valamelyik osztálynak, és egy kutató csak egy osztálynak lehet tagja. Az osztályok elnevezése az intézmény kutatási prioritásait tükrözi, és iránymutatásul

szolgál a személyi állomány bővítéséhez. Az osztályok működését érintő feladatok ellátásáért az osztályvezetők felelősek.

Az Intézetben egymástól elhatárolt felelősségi körök mentén a kutatók egyes intézeti és tudományszervezési részfeladatokat is ellátnak, ami a tudományszervezés egyenletes és színvonalas kialakításának nélkülözhetetlen előfeltétele. Az Intézet különösen nagy hangsúlyt fektet a külföldi vendégkutatók részvételére, ezért az Intézet belső levelezése többnyire két nyelven (magyarul és angolul) folyik, valamint beilleszkedésük és tudománymetriai beszámolásuk, továbbá a kutatói létből fakadó kötelezettségeik ellátása támogatásaként kétnyelvű információszolgáltatást és kollegiális segítséget nyújt az Intézet.

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az Intézet kutatói lezárták az *Emberi Jogi Enciklopédia* című projektet, amelyben az Intézet mintegy 18 kutatója szerzőként vett részt. A megjelent közel 800 oldal terjedelmű, magyar nyelvű kötet mintegy százket tanulmányt tartalmaz, amely nagyjából a témakör teljes körű feldolgozását jelenti, mind a hazai, mind a nemzetközi vetületeket illetően.

Szintén lezárult a *Constitutional Courts Under Pressure* elnevezésű kutatási projekt. A nemzetközi kutatás résztvevői azt vizsgálták, hogy a nemzeti alkotmánybíróságok (vagy más alkotmányértelmező testületek), valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió bírósága hogyan kezelik a terrorizmus, multikulturalizmus és migráció okozta kihívásokat. A kutatómunka eredményeit a nagy presztízsű Routledge Kiadó gondozásában megjelent *New Challenges to Constitutional Adjudication in Europe. A Comparative Perspective* című háromszáz oldal terjedelmű kötet foglalja össze, amelyben négy fejezetben és tizenhét alfejezetben vizsgálja a tizenhat főből álló nemzetközi szerződgárda az alkotmánybíráskodást érő kortárs kihívásokat, az azokra adott válaszlépéseket, a témakör nemzetállamok feletti dimenzióit, illetve a kutatásvezetők egy zárótanulmányban értékelik a tanulmányok tanulságait.

A bírói indokolások színvonalának mérése című projekt keretein belül került kiadásra az a kötet, amely a bírói indokolások minőségének vizsgálatára fókuszál. A kiadvány *How to Measure the Quality of Judicial Reasoning* címmel jelent meg a neves Springer Kiadó gondozásában, a központi kérdésre a szerzőgárda mind az akadémiai elvárások, mind a gyakorlati tapasztalatok figyelembevételével keresi a választ. Az absztrakció szintjén pedig az a kutatási probléma is megfogalmazódik, hogy létezik-e olyan elvont mérce, amelynek a bírói indokolásoknak minden esetben meg kell felelniük. A kötetben hat európai jogrendszer példájának bemutatásával kísérlük meg a szerzők megválaszolni a kérdést, amelyek pedig: az Egyesült Királyság és Wales, Finnország, Olaszország, a Cseh Köztársaság, Franciaország és Magyarország. Ezek mellett természetesen megjelenik az Európai Unió bíróságának, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának a vizsgálata is.

Az *MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban* elnevezésű kutatási projekt keretében a kutatócsoport Magyarország az Európai Unión belül kiaknázható közpolitikai lehetőségeinek jogi korlátait vizsgálja. Empirikus kutatásaik a 2018-as évben a közpénzügyek, elsősorban a fiskális politika európai uniós kemény, jogi és puhább, közpolitikai kereteire terjedtek ki. Elméleti kutatásaikban a tagállami gazdaságpolitikai patriotizmus és az uniós jog, különösen az uniós gazdasági alkotmány közötti viszonyok elemzésére fókuszáltak. Ezen a területen közleményük jelent meg a Springer, illetve a Hart Publishing kiadóknál, valamint 2019-ben közlemény fog megjelenni a Palgrave Kiadónál. 2018

őszére elkészült a kutatócsoport záró tanulmánykötete, amely 2019 januárjában a Springer Kiadónál jelenik meg. 2018 júniusában került sor a kutatócsoport tevékenységét összegző nemzetközi zárókonferenciára. A kutatócsoport vezetőjének összegző monográfiája 2019-ben fog megjelenni a Routledge Kiadónál.

A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével elnevezésű kutatási projekt nyitórendezvényeként 2018. április 13-án regionális nemzetközi konferenciára került sor, amelyre a régióból érkeztek kisebbségi pereskedéssel foglalkozó szakértők. A tapasztalatcsere során elsősorban romajogi és magyar kisebbségi ügyeket mutattak be és kommentáltak, a csoportos igényérvényesítésre fókuszáló kérdőív alapján. A kutatócsoport egyik tagja előadóként részt vett a 2018-as ASN (Association for the Studies of Nationalities) Word Convention rendezvényen a Columbia Egyetemen, New Yorkban. A másik résztvevő kutatónak az európai kisebbségi jogi rendszer kritikus áttekintését adó magyar nyelvű tanulmányát a *Fundamentum* című folyóirat közlésre befogadta.

A jogosultsági kultúra hiánya a közép-európai jogi kultúrákban. Mítosz vagy valóság? című kutatás keretein belül a résztvevő kutatók első lépésként a kutatás köré felépítettek egy nemzetközi kapcsolati hálót, részben nyugat-európai, részben közép-európai kutatókból, akiket a projekt különböző tevékenységeibe – nemzetközi workshopok, előkészítés és véleményezés, publikáció – kívánnak bevonni. 2018. április 25-én került megrendezésre egy projektindító nemzetközi workshop *Rights Consciousness and Legal Cultures: Theoretical Perspectives* címmel, mely célja a jogi kultúrákkal kapcsolatos elméleti kérdések megvitatása és a kapcsolatépítés elindítása volt. A projekt része egy kérdőív kidolgozása, azonban az elméleti kérdések megvitatása arra világított rá, hogy a kutatás során felhasználandó kérdőív kidolgozása összetett feladat. Ezért annak érdekében, hogy a nemzetközi tapasztalatokat is be tudják építeni, egy második nemzetközi workshop megszervezésére került sor, amely kifejezetten a jogi kultúrák empirikus kutatásának lehetőségeivel foglalkozott. Erre 2018. október 25-én került sor *Rights Consciousness and Legal Cultures: Empirical Research Experiences* címmel.

Egyéni kutatómunka keretében jelent meg az Intézet egyik senior kutatójának a parlamentek történetét összefoglaló nagyszabású monográfiája, *A parlamentek története. A korai rendi gyűlések kialakulásától a modern népképviselői törvényhozásig* címmel, az Országház Könyvkiadó gondozásában. A mű közel hétszáz év intézményfejlődését bemutatva foglalja össze a parlamentek történetét a rendi gyűlések kialakulásától a modern, népképviselői törvényhozások létrejöttéig. A kötet öt tematikus főfejezetből áll – időrendben halad a korai parlamentektől a rendi gyűlések kialakulásán át a népképviselői parlamentek létrejöttéig –, és mindig az adott időszakot alapul véve foglalkozik az egyes országokkal. Így a kezdetektől a modern időkig tekinti át az egyes parlamentek történetét Oroszországtól Lengyelországon és Magyarországon át Nagy-Britanniáig, Franciaországig, Portugáliáig és Spanyolországig. Nem „csak” az európai parlamenteket mutatja be a szerző: külön-külön alfejezetet szentel az Amerikai Egyesült Államok, illetve más Európán kívüli országok parlamenttörténetének (Amerika, Ausztrália és Új-Zéland, Ázsia, Afrika).

A tárgyévben az Intézet egyik fiatal kutatója sikerrel védte meg a minősített többségű törvényalkotás kérdéseiről írott doktori értekezését.

Az Intézet egy kutatója folytatta munkáját a 2016-ban elnyert Marie-Curie vendégkutatói megbízása alapján a Szlovák Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetében, ahol az etnikai hovatartozás jogi operacionalizálásának kérdéskörét kutatja hároméves fellowship keretében.

A kutató 2018-ban a kutatási ösztöndíj keretében két előadást tartott, *Operationalizing ethnicity and, translating identity politics to law: choice and fraud* címmel a Comenius University Academy of Sciences Institute szervezésében, illetve *Conceptualizing and operationalising ethnicity: Central-East European experiences* címmel a Slovak Academy of Sciences vendégeként.

A tárgyévben folytatódott az a 2016-ban elnyert Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében zajló kutatás, amelynek célja a modern jogösszehasonlítás történetéről szóló monográfia angol nyelvű kéziratának elkészítése. Ebben az évben a kutató az utóbbi évtized fejleményeire, a kuhni életműre fókuszált kutatásában és azt törekedett beilleszteni a kutatómunka keretében készülő kötet anyagába. Az elmúlt két évben két külföldi előpublikáció is megjelent a kutatás keretei között nemzetközi lapokban (*Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2018\5, *Rivista di Diritti Comparati* 2018/2).

Lezárásra került egy másik, 2015-ben elnyert Bolyai kutatási ösztöndíj keretei között folytatott kutatás, amely az uniós polgárok jogvédelmét biztosító uniós ombudsmani hivatal eljárásának soft law jellegét vizsgálta; a kutatómunka eredménye egy jelenleg megjelenés alatt lévő zárómonográfia.

Az Intézet egy másik kutatója pedig 2018-ben nyerte el a Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat.

A 2018-as évben a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal pályázatán az Intézet egy saját kutatási terve, illetve egy, a Kutatóközponton belül a Politikatudományi Intézet és a Szociológiai Intézet kutatóival közösen beadott kutatási terv szerepelt sikerrel. Előbbi fiatal kutató által kezdeményezett témapályázat (FK), míg utóbbi kutatói kezdeményezésű (K). (Ezek részletező ismertetését a beszámoló IV. pontja tartalmazza.)

A tárgyév folyamán az Intézetben – a TK Teljesítményértékelési Szabályzata szerint – hat kiemelt és öt elismert projekt működött.

A kiemelt projektek közül

- a „Büntetőjogunk szabályozási újdonságai – a jogtudatban” elnevezésű projektben két,
- „A jogosultsági kultúra hiánya a közép-európai jogi kultúrákban. Mítosz vagy valóság?” projektben szintén kettő,
- „Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései” elnevezésű projektekben három,
- „A Magyar jogrendszer reakcióképessége 2010 és 2018 között” projektben huszonhárom,
- A „Populizmus a közpolitikai és jogalkotásban” elnevezésű kutatásban négy,
- A „Policy Opportunities for Hungary in the European Union” projektben hat intézeti kutató működött közre.

Az elismert projektek közül

- „A Menedékkérők emberi jogai Magyarországon és Olaszországban” projektben három,
- az „Intézményi reformok öregedő társadalmakban” projektben két,
- a „Kollektív eljárások a kisebbségi csoportigények szolgálatában” projektben egy,

- „A punitív büntetőpolitika hatása a büntetés kiszabásra és ennek költségvetési hatása” projektben két,
- „A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével” projektben pedig szintén két intézeti kutató működött közre.

Az Intézet tudományszervező tevékenységének keretében több hazai és nemzetközi szakmai konferencia házigazdája volt, illetve közreműködött azok megszervezésében. Ezek egy része kifejezetten az Intézet tudományszervező, „hub”-szerepét is kívánta erősíteni a hazai tudományos közéletben, fórumot biztosítva egy-egy jogterület legnevesebb képviselőinek a szakmai eszmecserére. Említést érdemelnek különösen az alábbiak:

- 2018 májusában került sor *Az új polgári törvénykönyv első öt éve* címmel szervezett konferenciára. A kétnapos rendezvény keretein belül a polgári jogot érintő közelmúltbeli változások, legaktuálisabb kérdések megvitatására került sor. A hét panelben a jogterület legnevesebb hazai szakértői tartottak előadásokat, valamennyi hazai jogi képzőhely képviseltette magát;
- 2018 októberében került sor *A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai* című konferenciára, amelynek előadói szintén átfogó jelleggel tekintették át a büntető anyagi és eljárásjog egyes kérdéseit. Számos hazai jogi kar képviselőjén túl a Kúria, a Legfőbb Ügyészség, valamint a Magyar Ügyvédi Kamara is képviseltette magát a rendezvényen, valamint olyan szakmai műhelyek, mint az Országos Kriminológiai Intézet;
- Szintén 2018 októberében került megrendezésre *A nemzetközi büntető igazságszolgáltatás kihívásai* elnevezésű konferencia.

Az Intézet kisebb volumenű workshopokat is szervezett az aktuálisan felmerülő, a szakmai közösség – és adott esetben a laikus közvélemény – élénk érdeklődését kiváltó témák megvitatására. Ilyenek voltak különösen:

- 2018 májusában *A választási rendszer alkotmányosságáról* szervezett kerekasztal-beszélgetés, valamint
- 2018 októberében a *Polgári Törvénykönyvnek a közéleti szereplők személyiségvédelmére vonatkozó szabályai módosításáról* rendezett kerekasztal.

Az Intézet 2018 folyamán több nemzetközi konferenciának is otthont adott, összefüggésben a nemzetközi láthatóság növelésének céljával:

- 2018 áprilisában került sor a kisebbségi csoportigények kikényszeríthetőségét vizsgáló projekt keretei között a *Challenges of Effective Minority Rights Litigation in Eastern Europe with a Special Focus on Procedure* elnevezésű konferenciára;
- Szintén áprilisban rendezte meg a jogtudat kutatásra fókuszáló kutatócsoport a *Rights Consciousness and Legal Cultures: Theoretical Perspectives* elnevezésű konferenciát, illetve ennek folytatásaként tárgyév októberében a *Rights Consciousness and Legal Cultures: Empirical Research Experiences* című nemzetközi konferenciát;
- 2018 júniusában került megrendezésre a Lendület kutatócsoport öt éven át tartó projektjét lezáró konferencia *The closing conference of the MTA TK Lendület-HPOPs Research Group: Local interests and common obligations in the EU* címmel;

- Tárgyévét az alkotmányjogászok nemzetközi közösségét összefogó ICON szervezet regionális konferenciájával zárta az Intézet, amelyre *The state of liberal democracy in Central and Eastern Europe. Workshop on the I-CONnect-Clough Center 2017 Global Review of Constitutional Law* címmel került sor.

Az Intézet angol nyelvű folyóirata, az *Acta Juridica Hungarica – Hungarian Journal of Legal Studies* szerepel a HeinOnline folyóirat-adatbázisában, és tárgyévben négy lapszáma jelent meg. Az *Állam- és Jogtudomány* című periodikának 2018-ban szintén négy száma jelent meg. A lektorált, referált „A” kategóriás lap vezető jogtudományi folyóiratnak tekintendő, amelynek szerkesztősége az Intézet kutatóiból, szerkesztőbizottsága a hazai jogi karok dékánjaiból áll. Az *MTA Law Working Papers*, az Intézet négy kutatója által szerkesztett periodika a tárgyévben sikeresen folytatta működését, összesen 17 tanulmányt közölt. A műfaj a tudományos publikációk „hierarchiájában” az első szintet jelenti: a már elkészült, de még átírandó, javítandó anyagok megjelenési helye, mely lehetőséget nyújt a kapcsolódó vitára. Az intézeti projektek keretében készülő számos kézirat megjelenéséhez biztosít gyors, szabad hozzáférésű fórumot.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet kutatóinak tevékenysége több területen is hozzájárult a társadalmat foglalkoztató kérdések megválaszolásához és a tudományos ismeretek terjesztéséhez. Az Intézet rendezvényei szinte kivétel nélkül nyilvánosak (előzetes regisztrációhoz kötöttség azonban előfordulhat). Ezek programját, főbb paramétereit az informatív, kétnyelvű (magyar és angol) intézeti honlap, az Intézet által indított és gondozott *Jogtudományi Hírlevél és Jogtudományi Kereső*, valamint az Intézet Facebook-oldala mindenkor közzéteszi.

Az Intézet rendezvényeiről – túl a fentiekben már említett fórumokon – elektronikus tájékoztatás útján a releváns hazai kutatóhelyek is értesülnek (továbbá idegen nyelvű rendezvények esetén, valamint a kutatók szakmai kapcsolatai alapján egyes külföldi szakmai műhelyek is).

Az Intézet egyik fontos feladatának tekinti, hogy tudományszervezési szolgáltatásokkal segítse a hazai jogtudományi közösséget. Ebben a szolgáltató szellemben, egyúttal külföldi mintákat is követve a *Jogtudományi Hírlevél* elnevezésű kétheti elektronikus periodikát a tárgyévben folyamatosan publikálta (2018-ban összesen 21 hírlevél), amely a lehető legszélesebb hazai jogtudományi közösséget megcélözva tartalmazza az aktuális hazai és nemzetközi konferencia-felhívásokat, doktori védéseket, habilitációkat, könyvbemutatókat, személyi híreket, ösztöndíj-lehetőségeket. A *Hírlevél*nek hozzávetőlegesen 4000 feliratkozója van.

Az Intézet a 2018-as évben ismét meghirdette a *Pro Dissertatione Iuridica Excellentissima* Díjára való felhívást, amelynek átadására és a díjazott előadására 2019 márciusában fog sor kerülni; a díjra jogtudományi témájú, magyar, angol, német vagy francia nyelven írt PhD-értekezéssel lehet pályázni.

Szintén megjelent a *Jogtudományi alapkutatások* monográfiásorozathoz kapcsolódóan a kéziratok leadására vonatkozó felhívás, amelyre számos kötet kézírata érkezett be. A sorozat célja, hogy évente átlagosan egy kiemelkedő minőségű magyar nyelvű jogtudományi alapkutatási monográfiának biztosítson megjelenési lehetőséget, egyúttal általános és ingyenes (open access) elérhetőséget. A mű elektronikus formátumban történő elkészítését a Jogtudományi Intézet vállalja. Az elkészült e-könyv az Intézet honlapján kerül elhelyezésre, továbbá az Intézet a könyv nyomtatott formátumú megjelenését is finanszírozza korlátozott

példányszámban. 2018-ban sor került a pályázatok elbírálására, a nyertes mű kiválasztására és a kötet kiadása technikai feltételeinek lebonyolítására, a könyvbemutató 2019 első negyedévében várható.

Az Intézet – többéves hagyományokat folytatva – a kutatóközpont többi intézetével 2018-ban is bekapcsolódott a *Kutatók éjszakája* c. programsorozatba. A tárgyévi program keretében 4 intézeti kutató tartott előadást. A résztvevők száma és visszajelzéseik alapján a későbbiekben is igény mutatkozik hasonló jellegű rendezvények szervezésére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

A hazai és nemzetközi K+F tevékenység részeként értelmezhető, hogy a munkatársak többsége jelentős oktatási tevékenységet végez a következő intézmények alapszakán, mesterszakán vagy doktori képzésében: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Széchenyi István Egyetem, Bibó István Szakkollégium.

Továbbá 2018-ban az alábbi külföldi felsőoktatási intézmények munkájában is közreműködtek kollégáik: Comenius Egyetem (Pozsony), NATO Defense College (Róma), University of Vilnius, a Heidelbergi Egyetem, Northwestern Polytechnical University, Max Planck Institute for Social Anthropology, a Manchester University Jogi Kara, University of Colorado, a brno-i Masaryk Egyetem, a dél-koreai Kyungpook National University, valamint a European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation kurzusain.

Az MTA TK Jogtudományi Intézet kutatói a 2018-as évben mintegy 99 elméleti és 16 gyakorlati kurzust tartottak alap-, mester- és doktori szakokon tanuló hallgatónak, 30 BA- és 34 MA-diplomamunkát, 8 TDK-dolgozatot, valamint 28 PhD-disszertációt konzultáltak.

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2018-as évben a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal pályázatán az Intézet kutatóinak részvételével készült két kutatási terv szerepelt sikerrel:

- *A magyar jogrendszer reakcióképessége 2010 és 2018 között* (FK 129018) elnevezésű projekt azt vizsgálja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai, tudományos és technikai fejlődés során felmerült új kihívásokra hogyan volt képes reagálni a magyar jogrendszer a 2010–2018 közötti időszakban. A vizsgálat a jogalkotáson keresztül a jogalkalmazásig és jogkövetésig a fő jogterületekről reprezentatív módon, teljes körű mapping típusú adatbázis-építés és arra épülő kvalitatív elemzés alapján kiválasztott esettanulmányok készítésével elemzi azt, hogy a jogrendszer mikor, hogyan és milyen eredményességgel reagál a kihívásokra a szabályozó, társadalomirányító szerepének megőrzése érdekében (reagálóképesség).

A kutatás célkitűzése, hogy a reprezentativitásra törekvő alapkutatás során, tudományos igényvel foglalkozzon a hazai társadalomtudományi kutatások által az elmúlt években azonosított társadalmi szintű kihívásoknak a magyar jogrendszer egészére tett strukturális hatásaival, arra összpontosítva, hogy hogyan írható le a magyar jogrendszer általános adaptációs és asszimilációs tanulási képessége.

- *Populizmus a közpolitikában és a jogalkotásban* (K 129245): három kutatóintézet (MTA TK JTI, PTI és SZI) kutatói a populizmus fő jellemzőit elemzik a közpolitikai és jogalkotási folyamatokban. Áttekintik a populista politikai szereplők fő mozgatóerőit és döntéshozatali mintáit, segítve az állampolgárokat, a civil társadalmat és a médiát is a populizmus vezérelte közpolitikai folyamatok jobb megértésében. A kutatás a magyarországi politikai fejlődés kontextusában elemzi továbbá a populizmus, az alkotmányosság és a jogállamiság közötti kapcsolatot. Magyarországon a közelmúltban alkotmányos reform és kiterjedt jogszabályalkotás zajlott. A populista megközelítésmód hatására egy tisztán többségi elven nyugvó alkotmányos modell formálódik, éles kontrasztban a liberális-demokratikus alkotmányosság hagyományaival. A kutatás feltárja a liberális demokratikus berendezkedés intézményeinek azokat a strukturális gyengeségeit, amelyek végső soron a liberális demokrácia bukásához vezettek a populista törekvésekkel szemben. A kutatás további célkitűzése, hogy az alkotmányosság és a jogállamiság bevett értelmezését figyelembe véve kínáljon újszerű és átfogó kereteket a populista jogalkotás jelenségeinek megértéséhez.

V. A 2018-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

- 1) Bencze, Mátyás - Ng, Gar Yein (Eds.): *How to Measure the Quality of Judicial Reasoning*. Springer (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90786>
- 2) Fekete Balázs: *The Limits of Sovereignty Pooling: Lessons from Europe* in: Belov, M. (ed.): *Global constitutionalism and its challenges to Westphalian constitutional law*; Hart Publishing, 133-159. (2018) <http://real.mtak.hu/89192/>
- 3) Fekete, Balázs: *Inconsistencies in the use of legal culture in comparative legal studies*. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 25: (5). 551–564. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90785>
- 4) Fiala-Butora, János: [The right to independent living and its limits](#) in: Malcolm, Langford; Michael, Ashley Stein (eds.) *Disability Social Rights*, Cambridge University Press, 25-44. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90801>
- 5) Balogh, Lília: *Roma gender politics in Hungary and feminist alliances in practice* in: Kóczé, Angéla; Zentai, Violetta; Vincze, Enikő; Jovanović, Jelena (eds.) *The Romani Women’s Movement: Struggles and Debates in Central and Eastern Europe*, London: Routledge 178-192. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90800>
- 6) Lamm, Vanda (szerk.): *Emberi jogi enciklopédia*, HVG Orac, 2018. (a REAL-ba fejezetenként került fel a könyv)
- 7) Majtényi, Balázs – Ákos, Kopper – Pál, Susánszky: *Constitutional othering, ambiguity and subjective risks of mobilization in Hungary*. *Democratization* 26(2). 173-189. (2018) <http://real.mtak.hu/89378>
- 8) Papp, Mónika; Varju, Márton: *The Crisis, Economic Patriotism in Central Europe and EU law*. In: *Highs and Lows of European Integration : Sixty Years After the Treaty of Rome* (Editors: Antonioli, Luisa; Bonatti, Luigi; Ruzza, Carlo). Springer, 143-163. (2018) <http://real.mtak.hu/90098>
- 9) Sulyok, Gábor: *Breach of Treaties in the Ancient Near East*. *Journal of the History of International Law* 20(1). 31-56. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90783>
- 10) Szente, Zoltán: *A parlamentek története*. Budapest: Országház Könyvkiadó (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90798>

- 11) Szente, Zoltán; Gárdos-Orosz, Fruzsina (eds): *New Challenges to Constitutional Adjudication in Europe – A Comparative Perspective*. New York: Routledge (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90600>
- 12) Zódi, Zsolt: *Platformok, robotok és a jog – új szabályozási kihívások az információs társadalomban*. Budapest: Gondolat (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90802>.

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

KISEBBSÉGGUTATÓ INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.

1453 Budapest, Pf. 25

telefon: (1) 224 6790

e-mail: kisebbssegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

A 2018. évben az MTA TK Kisebbségkutató Intézet 2016–2019 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltaknak megfelelően, valamint a projektjellegű kötelezettségekre építve folytatódott a 2013-ban kijelölt új kutatási irányoknak való (mindenekelőtt a kisebbségi kompetenciákra összpontosító, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatások elmélyítésére épülő) megfelelés. Ugyanakkor a főbb alapkutatási területek, a magyarországi romák és más nemzetiségek, a zsidóság, a határon túli magyarok, illetve a bevándorlók vizsgálata továbbra is megmaradt. A főbb eredményekről több rangos publikáció is megjelent neves nemzetközi kiadóknál, ide sorolandók az erdélyi magyarokról, illetve a kisebbségek politikai antropológiájáról szóló angol tanulmánykötetek, amelyek mellett a munkatársak három impaktfaktoros cikket is publikáltak vezető világfolyóiratokban. A munkatársak kiterjedt nemzetközi konferencia-részvétele ugyancsak elősegítette a kutatási eredmények szélesebb körben való megismertetését. A konzorciális partnerként elnyert nemzetközi COST-kutatás a személyi elvű kisebbségi autonómiák európai hálózatait vizsgálja. Az Intézet munkatársai jól szerepeltek az NKFIH (OTKA)-pályázatain: az elnyert nagy összegű kutatási projekt a székelyföldi önkép konstruálását vizsgálja a 19–20. század során. A korábbi évekhez hasonlóan, rendszeresen kerültek megrendezésre az Intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, konferenciák, előadások, kisebb műhelyviták és kerekasztal-beszélgetések, amelyek közül nagy érdeklődés övezte az Intézet szervezésében megvalósuló TK-szintű migrációs, a magyarországi németek 20. századi történetéről, valamint a székely identitásépítéséről szóló konferenciákat. Az Intézet *REGIO* című online és nyílt hozzáférésű folyóiratának az év folyamán megjelent számai többek között az intézeti kutatási eredmények megjelenítését hivatottak szolgálni. Az Intézet a magyarországi kisebbségkutatást digitális tartalommal, szövegtárakkal, adatbázisokkal, valamint hírekkel legátfogóbban ellátó honlapot működtet. Mindezekén túl jelentős szerepet játszik a TK angol nyelvű periodikájának, az *Intersections* folyóiratnak szerkesztésében is.

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében folytatott kutatások

Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben című, az NKFIH által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy mitől lehet sikeres egy iskola. Az iskolai eredményeket ugyan nagymértékben a családi háttér határozza meg, de kérdés ugyanakkor, hogyan képesek a diákok az iskola külső és belső környezeti adottságaira építve sikeresek lenni. A reziliencia ezen jelenségét a kutatás első szakaszában statisztikai eszköztárral vizsgálták, a második szakaszban pedig kvalitatív módszerekkel. Az év folyamán az adatgyűjtés szakasza zajlott, de a terepmunka alapján kezd néhány fontos eredmény körvonalazódni: 1. A statisztikai reziliencia nem érhető könnyen tetten a mindennapi iskolai gyakorlatban; 2. Valószínű újra kell értelmezni a reziliencia fogalmát is, és azt nem a sikeresség kritériumaként kell leírni, hanem a szinten tartás eszközeként; 3. A módszertani sokszínűségnek nincs feltétlenül kapcsolata az

iskolai rezilienciával, a hagyományos, frontális módszerek is elvezetnek a reziliens „szinten tartáshoz”; 4. Ugyan az alaphipotézis az volt, az iskola nem sziget, a fenntartói átalakulások következtében az iskola éppen ellenkezőleg gyakran inkább szigetként működik, hiszen nincs közvetlen, élő kapcsolata a helyi önkormányzattal, a községgel; 5. Erős területi szegregációs folyamatok érvényesülnek, a white flight jelenséget az egyházi fenntartású iskolák térnyerése felerősítette.

Folytatódtak a *Genezys 2015* c. survey-alapú Kárpát-medencei ifjúságkutatás adatfelvételére épülő elemzések, amelyek a 2017-es első átfogó kötetet követően egy második megjelentését tűzték ki célul, középpontban a következő témákkal: kettős állampolgárság, migráció, előítéletek, médiahasználat, nyelvhasználat, kulturális mintázatok és fogyasztás, gazdaság és etnicitás.

A Társadalmi mobilitás és etnicitás: Az iskolai sikeresség útjai, kimenetei és rejtett költségei című, az NKFIH által támogatott kutatás keretében egyfelől a Tárki-Educatio Életpálya-felmérés adatbázisának elemzése folyt, másfelől pedig azoknak a tervezett esettanulmányokban elemzésre kerülő, a hátrányos helyzetűek és különösen a romák oktatáson keresztül megvalósuló társadalmi mobilitását elősegítő hazai programoknak és non-profit intézményeknek a feltérképezése zajlott le, amelyek közül kettőben megkezdődött a résztvevői megfigyelés és az interjúk készítése.

Az etnikai gazdaság intézményesülésének kísérletei a romániai és a szlovákiai magyarok körében című, az NKFIH által támogatott kutatás 2018-ban a vidéki informális gazdasági kapcsolatokat és a közösségi gazdálkodási formákat vizsgálta négy erdélyi és két felvidéki helyszínen, ahol interjúkra és fókuszcsoporthozos beszélgetésekre került sor a helyi vezetőkkel és a gazdálkodásban érintett különböző szereplőkkel.

A diverzitás és a jólét összefüggései Erdélyben. A Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás az első évében a nyelvi-etnikai különbségek, a diverzitás és a gazdasági jólét viszonyának az összefüggéseit vizsgálta Erdélyben többféle, már meglévő adatforrás alapján. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy romlik az erdélyi magyarok román nyelvtudása, és ezt bünteti a piac. Meglepő módon az derült ki, hogy a románokkal kötött „bridging” típusú kapcsolatok az erdélyi magyarok nagy többsége számára nem járnak relatív munkaerőpiaci vagy gazdasági előnyökkel. Egy további fontos következtetés, hogy az etnikai alapú polarizáció a gazdaságban is növekszik, a „párhuzamos társadalmak” kiépülése fokozódóban van, ami nem kedvez a szegényebb régióban koncentrálódó erdélyi magyar népesség jóléti esélyeinek.

Identitáspolitikai tárgyú kutatások

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című kutatás az év folyamán a szolidaritás és a társadalmi konfliktusok transznacionális okaival, illetve formáival foglalkozott. A kutatás eredményeként megszülető angol nyelvű tanulmánykötet a szolidaritás egyéni motivációit, élettörténeti előzményeit és intézményi formáit vizsgálja, valamint nemzetközi összehasonlításba helyezi a szolidaritás, a civil társadalom és a transznacionális folyamatok viszonyát.

Székely zászló mint a nemzeti hovatartozás tárgyasulása. A doktori kutatás fókuszában a székely zászló áll, a fő kérdései pedig: Hogyan tárgyasul a nemzeti hovatartozás? Hogyan jött létre a zászló, hogyan kommodifikálódott és vált hétköznapi tárggyá? A magyarországi szimbolikus akciók során milyen jelentéseket kapott a zászló? A kutatás módszertana a „multi-sited ethnography” szabályait követi, több településen terepmunka végzésével és interjúk

készítésével. Mindez rávilágít a nemzeti hovatartozás finomabb összefüggéseire, egyrészt a társadalmi struktúrákba való beágyazottságra, másrészt megmutatja, hogy milyen klasszifikációs harc veszi körül a nemzeti mivolt kérdését a határon túli magyar politikai/civil/tudományos csoportok és anyaországi politika szereplői között, harmadrészt megmutatja a kérdés hétköznapi vonzatait is, azokat a gyakorlatokat, amelyek a nemzeti mivolt megmutatására alkalmasak.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

Az MTA Kiválósági Együttműködési Program keretében, az MTA TK-n belül elindult Mobilitás Kutatási Centrum intézeti munkatársai egyrészt *a nagy-britanniai magyar diaszpóra intézményesülési folyamatát* vizsgálták kvalitatív interjúk és résztvevő megfigyelés segítségével, illetve online kérdőívet állítottak össze a külföldön élő magyarok körében végzett survey-kutatáshoz. Külön alprojekt foglalkozik a nemzetközi felsőoktatási mobilitás kérdéskörével.

Magyarok Németországban. Biztonság és szolidaritás transznacionális környezetben. A Humboldt Egyetemen közös kutatás célja a Németországban élő és dolgozó magyarok munkaerőpiaci helyzetének, relatív jólétének, sikerei és kudarcai strukturális összefüggéseinek a feltárása, valamint igyekszik azt megválaszolni, hogy az Európai Unió belüli mobilitás tapasztalatai milyen hatással vannak az Európán kívülről érkezők megítélésére a verseny, a biztonság és a szolidaritás keretei között. A kérdőíves adatfelvételt interjúk egészítették ki, amelyek a fenti kérdések kvalitatív összefüggéseit, és különösen a szolidaritás és jótékonyág transznacionális formáinak egyéni motivációit és élettörténeti összefüggéseit voltak hivatottak feltárni. 2018-ban megtörtént a survey és a kvalitatív adatok feldolgozása és elemzése. A kutatás eredményeiről több hazai és nemzetközi konferencia-előadás és publikáció született.

A *RESOMA (Research Social Platform on Migration and Asylum)* című nemzetközi kutatás részeként a menekültügyi és migrációs igazgatás területén, 3-3 szakpolitikai témában készült interjú hazai szakértőkkel kormányzati, civil nemzetközi szervezeti és akadémiai háttérrel. Az adatfelvételt követően egy összegző beszámoló készült az eredményekről.

Az ismeretlen menekültek. A németországi Marion Dörnhoff Alapítvány támogatásával zajlott le a vajdasági származású, elsősorban Németországban élő vagy onnan a volt Jugoszláviába visszatelepült magyarok, délszlávok, muzulmánok kutatása. Interjúk elkészítése mellett folyamatban van a szakirodalom feldolgozása, illetve az elemzendő médiaanyag összegyűjtése, majd egy összegző tanulmány megírása.

A globális hierarchiák poszt-koloniális és poszt-szocialista percepciója. A hollandiai indonézek és magyarok esete. A doktori kutatás a Hollandiában élő magyarok és indonézek globális hierarchiapercepciójának összehasonlító elemzését kívánja elvégezni.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

Székelyföldi önképépítés a 19–20. században. Az NKFIH által támogatott és 2018-ban elindult kutatás a székelyföldi regionális azonosság történeti megkonstruálásának, illetve a működtetőinek a feltárását tűzte ki célul. Az első eredmények sorában közös konferenciára került sor az MTA Lendület Trianon 100 Kutatócsoporttal, amelyet egy tanulmánykötet fog követni. Megtörténtek az előkészületek az angol nyelvű Székelyföld története kiadására. Hasonlóan véglegesítésre került két PhD-dolgozat a témában, illetve lezajlott a székelyföldi életútinterjúk programok felmérése és összegyűjtése is.

A Kisebbségi magyar közösségek a 20. században című kutatás az etnokulturális alapon szerveződő közép-európai magyar kisebbségi hálózatok intézményesülését, közösségi működését vizsgálja adatbázisok, bibliográfiák, digitális szövegtárak, dokumentumgyűjtemények, monográfiák és kronológiák segítségével. Az év folyamán megjelent egy angol nyelvű tanulmánykötet a romániai magyar kisebbség társadalmi viszonyairól. Elkészült továbbá a településsoros adatbázis a Vajdaság etnikai és felekezeti viszonyairól 1860 és 2011 között; Kárpátalja 1944-ben (monográfia és dokumentumgyűjtemény); digitális szövegtárak (adatbank.ro) a román–magyar viszony alapdokumentumaiból, az erdélyi magyar ki-kicsodákból, a helytörténet-honismeret módszertani szakirodalmából; történeti bibliográfia Romániáról és az erdélyi magyar kisebbségről szóló 1990–2015 közti történeti irodalomról; Petrogallai Oszkár felvidéki magyar politikus válogatott tanulmányainak kiadása; Ligeti Ernő monográfia; a két világháború közti vajdasági magyar társadalomtörténeti szöveggyűjtemény összeállítása; kronológiai adatbázisok szerkesztése az 1918–2015 közötti Ukrajnáról, Szlovákiáról, Romániáról; valamint a szerbiai Magyar Nemzeti Tanács létrejöttének története és dokumentációja.

Erdélyi magyar naplók és emlékiratok románságképe 1914–1922. A projekt célja a bukaresti Humanitas Kiadó számára az első világháború idejéből és az azt követő időszakból, erdélyi magyar naplóból történő, jegyzetelt válogatás összeállítása, amely megmutatja a románságkép átalakulását a korszakban.

A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás a magyar kormányok határon túli magyarokkal és a diaszpórával kapcsolatos tevékenységét vizsgálja 1918-tól napjainkig. Az év során előadások foglalkoztak a támogatáspolitikai témájával, illetve elkészült a multikulturalizmus Magyarországon digitális szövegtár és összefoglaló tanulmány.

Az *Ukrajna-kutatások* vonatkozásában, 2014 óta az ország kiemelt szerepe a média-megjelenésen túl, rangos hazai és nemzetközi publikációk megszületését is elősegítette. Az aktuális történések bemutatása, mélyebb történeti okainak az elemző közbeszédben való fenntartása, egyes esetekben a diskurzus meghatározása szempontjából a TK vezető szerepet tölt be ma Magyarországon.

Kisebbségi kérdés a magyar–román diplomáciai kapcsolatokban Bethlen István miniszterelnöksége idején. Az NKFIH által támogatott alapkutatás végeredményeként elkészült egy publikálásra szánt forráskiadvány kézirata, valamint a kutatás egyes részeredményei több magyar és angol nyelvű publikációban láttak napvilágot.

A vajdasági magyarok önképe, 1945–1990. A doktori kutatás keretében, az év folyamán elsősorban az egykori vajdasági magyar szociográfiai és szociológiai munkák történeti feldolgozása történt meg az adott társadalmi, politikai és kulturális kontextusban.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című doktori kutatás helyi interjúk és kérdőíves adatgyűjtés alapján, három helyszínen (Kassa, Pécs, Temesvár), illetve különböző, a kisebbségi szervezetek támogatását végző pályázati rendszerek vizsgálata alapján a három országban elemzi a kisebbségi, elsősorban nonprofit formában működő szervezetek tevékenységét. 2018-ban az adatok elemzése, a disszertáció kéziratának írása zajlott, amelynek vitájára 2019 elején kerül sor, valamint az eredményekről több nemzetközi konferencia-előadás és publikáció is született.

Kisebbségi jog, etnopolitika

MIME – Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe című EU FP7-es kutatás célja, hogy a kisebbségi nyelvi jogok nemzetközi jogi szabályozását áttekintve azonosítsa az uniós többnyelvűségi politika problémáit és ezekre megoldási javaslatokat dolgozzon ki. Az év során megjelent a *Vademecum* c. összefoglaló kiadvány, a Task. 1.3. szócikkeivel együtt. Előkészületben van egy többszerzős tanulmánykötet, továbbá a kutatás eredményeit (a kisebbségi nyelvi jogok nemzetközi rezsimjéről, valamint a vajdasági többnyelvűség jogi-társadalmi helyzetéről) több nemzetközi konferencián is bemutatták.

Kétoldalú szerződéses kapcsolatok és kisebbségvédelem Közép- és Délkelet-Európában. Az NKFIH által támogatott kutatás célja, hogy megvizsgálja, hogyan érvényesülnek a közép- és délkelet-európai térségben megkötött bilaterális szerződések kisebbségvédelmi normái. Kiemelt figyelmet kapnak a Magyarország és szomszédjai között megszületett alapszerződések és más kisebbségvédelmi megállapodások keletkezésének körülményei, alkalmazásának tapasztalatai és problémái. 2018-ban egy átfogó tanulmány született az olasz–horvát és olasz–szlovén kisebbségi jogi együttműködésről, valamint nyomdakész kéziratként megjelenés előtt áll a magyar–szlovén kisebbségi szerződést elemző tanulmánykötet.

A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése. Az NKFIH által támogatott posztdoktori kutatás célja, hogy összehasonlító módon, elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt, feltárja és elemze a nem területi, és ezen belül is a személyi elvű, tehát nem funkcionális alapokon nyugvó kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit a rendszerváltás után, a kelet-közép- és délkelet-európai térség öt országában (Magyarország, Észtország, Szlovénia, Horvátország, Szerbia). A kutatás harmadik évében folytatódott a hazai és nemzetközi szakirodalom feltárása, illetve lezárult az internetes megjelenítésre alkalmas választási adatbázisok összeállítása. A magyarországi interjúk készítése mellett megkezdődött Szerbiában is a kérdéssel foglalkozó szakpolitikusokkal, kisebbségi vezetőkkel és kutatókkal az interjúzás. A kutatás eredményeiről számos hazai és nemzetközi konferencián számoltak be, illetve több angol és magyar nyelvű tanulmány is született. A kutatás eredményeit összegző monografikus kézirat elkészülte, akárcsak az adatbázis nyilvánossá tétele a kutatás végén, 2019 elején várható.

Roma tárgyú kutatások

Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században. A kutatási program célja a meglévő társadalomkutatási előzményekre építő, ugyanakkor korszerű, kvalitatív és kvantitatív eszközöket felvonultató új módszertan kialakítása és tesztelése, amely lehetővé teszi empirikus adatfelvételen alapuló, reprezentatív romakutatások kivitelezését. Az év folyamán lezajlott a tényleges terepmunka Nógrád megyében, amelynek eredményeiről a résztvevők konferencián számoltak be, míg az összegző tanulmánykötet véglegesítése folyamatban van.

Roma gyerekek örökbefogadása Magyarországon. A 2018-ban indult projekt a cigány gyerekeknek, köztük az újszülötteknél már néhány évvel idősebb gyerekeknek az utóbbi években megemelkedett számú örökbefogadása mögött meghúzódó tényezők, szempontok, megfontolások feltárására törekszik és megkísérli feltárni az örökbe fogadó szülőknek – köztük a nagy arányban fellelhető városi, magasan képzett értelmiségi felnőtteknek – a roma gyerekek örökbefogadásával kapcsolatos etnopolitikai elképzeléseit is, amely téma tágabb összefüggésekben, az utóbbi évtizedben a nemzetközi családkutatás homlokterébe került. 2018 során a szakirodalmi feltáramunkát az örökbefogadás magyarországi online blogirodalmának, az abban tematizált problémáknak az elemzése követte. A kutatás első eredményeit egy nemzetközi konferencián mutatták be.

A romák oktatásával kapcsolatos kérdések a pedagógiai szaksajtó tükrében – Egy társadalmi peremhelyzetben lévő közösség integrációját segítő/gátló oktatási programok, tervek, projektek 1978 és 1998 között. A doktori kutatás azzal foglalkozik, hogy a vizsgált időszakban milyen oktatási, nevelési modellek, stratégiák jelentek meg a roma gyermekek oktatásával, nevelésével kapcsolatosan a mértékadó hazai pedagógiai szaklapok hasábjain. Az év során elkészült a szakcikkök összefoglaló adatbázisa, illetve a kutatási összefoglaló, amely kéziratvitán került bemutatásra. Ez utóbbi alapján a disszertáció benyújtása és megvédése 2019 elején várható.

Judaisztikai tárgyú kutatások

A Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945–1956 című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott, már lezárult kutatás általános célja a Holokauszt utáni időszak zsidó gyermekintézményeinek, gyermekszervezeteinek feltárása, nemzetközi kontextusba helyezése volt. Az eredményekről több megjelent vagy megjelenés előtti magyar és angol nyelvű tanulmány született, illetve elkészült a magyar nyelvű összefoglaló kötet kézírata is.

Zsidó cserkészcsapatok története: identitás és emlékezet. A 2018-ban indult kutatás célja az 1913 és 1948 között működő zsidó cserkészcsapatok történetének sokoldalú feltárása korabeli források, visszaemlékezések és tárgyi emlékek alapján. Az interjúk készítése mellett levéltári és könyvtári feltárómunka is indult Gödöllőn a Cserkész Könyvtár és Levéltárban, a Szegedi és a Pécsi Zsidó Hitközség archívumaiban, illetve Budapest Főváros Levéltárában. A kutatás első eredményei egy tematikus blokk tanulmányaiban a *Regio* folyóiratban fognak megjelenni 2019 első felében.

A szegedi zsidóság öröksége. A Rothschild Foundation (London) által támogatott, az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoporttal és az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemmel közös kutatási program célja a Szegedi Zsidó Hitközség mintegy 200 éves iratanyagának digitalizálása és közzététele, illetve a fennmaradt tárgyi emlékek tudományos feldolgozása. Az év során a textiltárgyak feldolgozását követően az emléktáblák, fém-, fa- és kőtárgyak héber feliratainak dokumentálására került sor, amelyből publikáció készül. A szakmai együttműködés része a Szegedi Judaisztikai Közlemények sorozat kiadása is, amelynek keretében, 2018-ban két füzet jelent meg.

A Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga története és szerepe a magyar zsidó emlékezetpolitikában. A kutatás során adatgyűjtés zajlott a székesfehérvári Alba Regia vállalat fennmaradt irattárában, a budapesti levéltárban, a Mazsihisz levéltár releváns anyagában és a kor sajtójában. Az első eredményekről már magyar nyelvű tanulmány számolt be.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás célja a Magyarországi jiddis emlékek feldolgozása, és ezen belül az egyik kutatás arra koncentrált, hogy a magyar kultúrkörben, illetve a magyar nyelvben milyen nyomai maradtak a jiddis nyelvnek és a jiddis nyelvhasználatnak a zsidóság nyelvi asszimilációja során és után, főképp a dualizmus korára koncentrálna, a történelmi szociolingvisztika szempontjai szerint vizsgálva a forrásokat. Az év során egy angol nyelvű könyvfejezet jelent meg az eredményekről. A kapcsolódó másik, Bolyai ösztöndíjas kutatás célja a történelmi Magyarország területén működő, fellépő jiddis színtársulatok, vándorszínházak feltérképezése, szereplőinek megismerése. Első fázisában a történelmi Magyarországon a két világháború között megjelent jiddis sajtó, illetve a kolozsvári magyar zsidó sajtó alapján zajlott adatgyűjtés a Kárpátalján, Erdélyben és Máramaros vidékén fellépő jiddis társulatokról és színészekről. A sporadikus anyagok rendezésének, kontextusba helyezésének folyamata elkezdődött.

A vészkorszak emlékezete a korai emlékműveken. A kutatás célja, hogy feltárja, hogyan emlékezett a túlélő közösség az 1945 és 1949 közötti emlékművekben a vészkorszak áldozataira. A kutatás eredményei egy magyar nyelvű tanulmányban jelentek meg.

Magyar zsidó tudománytörténet. A kutatási projekt az elsősorban a Rabbiképző Intézethez és a „mérsékeltlen haladó” (ún. neológ) zsidósághoz köthető magyar zsidó tudománytörténet feltérképezésére és az identitásra gyakorolt hatásának vizsgálatára irányul, annak közép-európai, regionális kontextusában, amelynek eredményei több tanulmányban láttak napvilágot.

A „neológ” ideológia története. A kutatás célja a máig ható ideológiai örökség feltárása, amely meghatározza a magyar zsidóság főbb irányzatainak felépítését, működési elveit és ideológiai arculatát. A kutatás azt demonstrálja, milyen erősen hatottak a magyar keresztény felekezeti viszonyok, ideológiák és történeti példák a 19. század középső harmadában a progresszív és a konzervatív zsidóság harcára Magyarországon. Az eredményekről angol nyelvű tanulmányok születtek.

Egy nyugat-magyarországi zsidó család mikrotörténeti elemzése. A doktori kutatás a nagykanizsai zsidó közösségben meghatározó Lackenbacher-család mobilitási stratégiáit elemzi döntően a 19. század folyamán. Az év levéltári forrásfeltárással telt a hadiszállásra betöltött szerepükre vonatkozóan, illetve a részeredmények több tanulmányban és előadásban kerültek bemutatásra.

Zsidó katonáskodás a Monarchiában, vallásjogi szempontból. A kutatás a magyarországi ortodox zsidó katonák hadba vonulását – a különféle súlyos vallási problémák ellenére is – kísérő különleges patriotizmus jelenségét vizsgálja.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

A Németek Magyarországon 1950–1990 című, az NKFIH által támogatott kutatás célja a magyarországi németiség 1950–1990 közötti történetének monografikus feldolgozása. A beszámolási időszakban a feltárómunka különösen arra összpontosított, hogy a nemzetiségekkel való államhatalmi bánásmódban milyen „munkamegosztás” figyelhető meg a politikai hatalom felső és közép-, valamint alsó szintjei között, továbbá miként szerveződhetek a helyi német közösségek. Az év során a Berlinben folytatott levéltári munka a német–magyar kulturális kapcsolatok alakulására koncentrált.

A „Die helfte hier und die helfte zu hause” – A magyarországi németek története 1944–1953. A nemzetközi együttműködésben zajló kutatás célja a második világháború utáni Magyarországot érintő migrációs folyamatok – az országon belüli telepítések/települések, a németek kitelepítése, a szlovák–magyar lakosságcsere, a bukovinai székelyek „hazahozatala”, a szomszédos országokból érkező magyar menekültek elhelyezése – körülményeinek, politikai, gazdasági, társadalmi összefüggéseinek feltárása, illetve az elűzöttek németországi integrációjának, és e folyamat európai kontextusának vizsgálata. A beszámolási évben elkészült a bevezető tanulmány, amely áttekintést ad a magyarországi németiségnek a második világháború után a kollektív bűnösség elvén alapuló büntetésének motivációiról, a végrehajtás módjáról, annak területi különbségeiről, a magyar társadalom attitűdjeiről.

A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között. Az NKFIH által támogatott projekt keretében folytatódott a feltárt forrásokban, valamint a magyarországi németek lapjaiban fellelhető adatok térképpel illusztrált adatbázisba rendezése, amelynek online megjelenítése az Intézet honlapján 2019 elején várható.

A bevándorlás kérdésének helye a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben (1920–1945). 2018-ban a magyarországi németek két világháború közötti hetilapjaiban folytatódott a forrásfeltárás azokra a cikkekre vonatkozóan, amelyek közvetett módon vagy közvetlenül a német bevándorlás kérdésével foglalkoztak. Azt is vizsgálta a kutatás, hogy mennyiben különböztek a Magyarországi Német Népművelődési Egyesület és a Volksbund emlékezetpolitikai törekvései, és ebben milyen szerepet játszott az adott problematika. A kutatás részeredményeiről egy magyar könyvfejezet jelent meg.

A magyarországi németek története a 20. század első felében. A 2018-ban indult kutatás keretében a lokális közösségek vizsgálatán van a hangsúly a levéltári forrásfeltárás során. Az első részeredményeiről egy magyar nyelvű előadás és könyvfejezet számolt be.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. Az elmúlt évben mintegy 15 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre: konferenciák, műhelyszemináriumok, kéziratviták, neves hazai és külföldi kutatók előadásai és szakmai beszélgetések. Az eseményekről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az Intézet honlapja, Facebook profilja, Youtube csatornája is tájékoztatta az érdeklődőket. A kutatómunkát hivatott elősegíteni a Digitális Olvasószoba a növekvő számú digitalizált kiadvánnyal és adatbázissal.

Kutatóközponti konferencia: Migráció: tények és társadalmi percepciók, 2018. november 13.

További intézeti rendezvények 2018

- „Accountability, Transparency and Participation in Local Government in Ukraine” c. előadás, január 11.
- A „*Tanuló régiók Magyarországon. Az elmélettől a valóságig*”, a „*Szülőföldön magyarul. Iskolák és diákok a határon túl*”, „*A felsőoktatás hozzáadott értéke. Közelítések az intézményi hozzájárulás empirikus megtagadásához*”, valamint az „*Értékkeremtő testnevelés. Tanulmányok a testnevelés és a sportolás szerepéről a Kárpát-medencei fiatalok életében*” c. kötetek bemutatója az MTA Nevelésszociológiai Albizottságával közösen, április 5.
- „Managing Precarious Work: Economic Anthropological Approaches to Informalized and Low-wage Labor” c. konferencia a CEU Szociológia és Szociális Antropológia Tanszékével, illetve a Karl Polanyi Központtal közösen, április 16.
- „*Tabló Erdély történetéhez, 1910-1922. Átmenet egy új uralmi struktúrába, 1916-1922*” c. előadás és kéziratvita, április 17.
- „*Etnicitás és gazdaság Erdélyben*” c. előadás, április 19.
- „*Romák Nógrád megyében.*” *Kutatási beszámoló a „Romakutatási Műhely” inkubátor program eredményeiről, április 26.*
- „*Kitörési pont az iskola (?) A hátrányos helyzetű térségekben élő cigány közösségekben a tanulás/tudás szerepe*” c. előadás, május 15.
- „*Magyarok Németországban*” c. workshop, május 17.

- „Hullóidő. Székely identitásépítés a 19-20. században” c. konferencia az MTA-Lendület Trianon 100 Kutatócsoportjával közösen, május 24.
- „Etnikai besorolási gyakorlatok és a roma népesség területi megoszlásának változásai az elmúlt évtizedekben” c. előadás, június 12.
- „Új Kulturbürokraták. Kínai bevándorlók az illiberális Európában” c. előadás, szeptember 20.
- „A magyarországi németek elmúlt 100 éve. Helyi közösségek és nemzetiségpolitika” c. konferencia, október 16.
- „A romák oktatásával kapcsolatos kérdések a pedagógiai szaksajtó tükrében – Egy társadalmi peremhelyzetben lévő közösség integrációját segítő/gátló oktatási programok, tervek, projektek 1978 és 1998 között” c. előadás és kéziratvita, november 15.
- II. Ilyés Zoltán Emlékkonferencia – A táj és a kultúra. A Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékével és a Miskolci Egyetem Vizuális Antropológiai Tanszékével közösen, november 23.

Médiamegjelenés

Az Intézet munkatársai 2018-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az Intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról a sajtó is rendszeresen beszámolt. Kiemelendő a magyarországi székelyek és oroszok nemzetiségi elismerési kezdeményezése, valamint az ukrainai válsággal kapcsolatos médiajelenlét. A szociális médiában az év végére a követők száma megközelítette az 1700-at, illetve a Youtube csatorna is növekvő látogatottsággal bír.

Egyéb tevékenységek

Az Intézet szakmai gyakorlati program keretében rendszeresen fogad magyarországi és külföldi hallgatókat, amelynek eredményeként szervezett formában, egyes felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok (Erasmus) növekvő számban kapcsolódnak az Intézethez. Az Intézet munkatársai nagyszámú tudományos, részben tudományos ismeretterjesztő és szakkollégiumi előadást tartottak Magyarországon és külföldön.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

Az Intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Történettudományi Kutatóintézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Alkalmazott Társadalomtudományi (volt Szociológiai) Intézetével, a Nemzeti Köszolgálati Egyetemmel, a Pécsi Tudományegyetemmel, a Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Doktori Iskolájával, illetve Néprajzi Tanszékével működött együtt. Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi és Külgazdasági Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Nemzetstratégiai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, valamint a Márton Áron Szakkollégiummal. A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel, a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel és a Babes-Bolyai Tudományegyetemmel, a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézettel, illetve a ljubljani Etnikai Tanulmányok Intézetével folytatott együttműködés. Több munkatárs részt vett nemzetközi konferenciákon, workshopokon, nemzetközi szakmai szervezetek, köztük főként az Association for Studies of Nationalities (ASN) rendezvényein, illetve tagjai is ezeknek. Az év során egy munkatárs folytatott

vendégkutatói, és -oktatói tevékenységet Németországban, a Max Planck Intézetben. Egy további munkatárs tanácsadói tevékenységet folytatott egy ösztönzés-menedzsment rendszer kialakításáról egy marosvásárhelyi vállalatnál, egy másik munkatársunk pedig egy székelyföldi község iskolafejlesztésében vesz részt szakértőként.

2018-ban az Intézet 8 munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja, oktatója vagy tartott PhD-kurzusokat. 15 munkatárs különböző egyetemeken 49 elméleti és 26 gyakorlati kurzust tartott, 12 BA-, 8 MA-hallgató diplomamunkáját segítette, és 17 PhD-hallgató disszertációjának készítését irányította. Az év folyamán 5 egyetemi hallgató töltötte pályázat útján a szakmai gyakorlatát az intézetben, főként magyarországi és romániai (EMTE-Sapientia) egyetemekről. Három külföldi vendégkutató összesen egy évet töltött az Intézetben.

Az év folyamán jelentek meg a *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. intézeti e-folyóirat számai, valamint intézeti közreműködéssel folyik a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóiratának, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* szerkesztése is. A munkatársak emellett több hazai és külföldi szakmai folyóirat – *Acta Humana, Pro Minoritate, Magyar Kisebbség, Erdélyi Társadalom, Studia Sociologia, Századok, Fórum Társadalomtudományi Szemle, Hungarian Journal of Minority Studies, Modern Magyarország, European Yearbook of Minority Issues* – szerkesztésében, szakmai lektorálásában is részt vettek, valamint több rangos nemzetközi folyóirat számára készítettek véleményeket, illetve folytattak egyéb szakértői tevékenységeket.

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézet konzorciumi partnerként vesz részt a 2018 végén elnyert, a személyi elvű kisebbségi autonómiák hálózatait vizsgáló nemzetközi projektben, amelyet az European Cooperation in Science & Technology (COST) alapja támogat. A munkatársak a tárgyévben is sikeresen pályáztak az NKFIH-nál: az elnyert kutatási pályázat (K) a székely önkép-építés folyamatát helyezi a középpontba a 19–20. század során. A Bethlen Gábor Alap egy, a kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó adatbázis kialakítását tette lehetővé. Az NKA a független Ukrajna történetéről szóló tanulmánykötet, illetve a REGIO folyóirat kiadását támogatta.

V. A 2018-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

- 1) Bányai Viktória: Children's Institutions and Education, 1945–1956. In: Sharon, Kangisser Cohen (szerk.) „My Homesickness Drove me Home...”: Jewish Life in Postwar Hungary. Jerusalem: Yad Vashem, 109-168. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90928>
- 2) Ferenc, Eiler: The Congress of European Nationalities and the International Protection of Minority Rights, 1925–1938. In: Anna-Mária, Bíró (szerk.) Populism, Memory and Minority Rights: Central and Eastern European Issues in Global Perspective. Leiden, Boston: Brill Nijhoff, 235-282. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90615>
- 3) Kiss Tamás; Székely István; Toró Tibor; Bárdi Nándor; Horváth István (szerk.): Unequal Accommodation of Minority Rights. Palgrave (2018). ISBN: 9783319788937 <http://real.mtak.hu/90086/>
- 4) Kovács Eszter: The power of second-generation diaspora: Hungarian ethnic lobbying in the United States in the 1970–1980s. DIASPORA STUDIES Latest articles Paper: 10.1080/09739572.2017.1398374. (2018) <http://real.mtak.hu/74661/>

- 5) Kovács Nóra: Transnational Migrant Entrepreneurs' Childcare Practices from the Carers' Perspective: Chinese Children in Hungarian Homes. In: Ducu, Viorela; Nedelcu, Mihaela; Telegdi-Csetri, Aron - Childhood and parenting in transnational settings. Cham: Springer International Publishing. 25-42. (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90616>
- 6) Liu, Amy H; Shair-Rosenfield, Sarah; Vance, Lindsey R; Zsombor, Csata: Linguistic Origins of Gender Equality and Women's Rights. GENDER AND SOCIETY 32:1, 82-108. (2018) <http://real.mtak.hu/90761/>
- 7) Neumann Eszter: Pushed to the edge. Inclusion and behaviour support in schools. JOURNAL OF EDUCATION POLICY 33:3, 439-440. (2018) <https://doi.org/10.1080/02680939.2017.1413767> <http://real.mtak.hu/id/eprint/90618>
- 8) Arpad, Szokolczai; Agnes, Horvath; Attila, Z. Papp (szerk.): The Political Anthropology of Ethnic and Religious Minorities. New York, London: Routledge (2018). ISBN: 9780815382126 <http://real.mtak.hu/id/eprint/90930>
- 9) Turán Tamás: Jewish Heterodoxy and Christian Denominationalism: Leopold Löw's Comparative Perspective on Modern Hungarian Jewry. MODERN JUDAISM 38:3. 354-378. (2018) <http://real.mtak.hu/89061/>
- 10) Zakariás Ildikó: Jótékony nemzet: Szolidaritás és hatalom a kisebbségi magyarok segítésében. Budapest: Pesti Kalligram (2018) <http://real.mtak.hu/id/eprint/90931>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
telefon.: (1) 224 6700/5255

e-mail: sebok.miklos@tk.mta.hu; honlap: politikatudomany.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

Az MTA TK Politikatudományi Intézete 2018-ban megerősítette vezető szerepét a hazai politikatudományi kutatások terén és jelentősen javította pozícióját a politikatudományi kutatással foglalkozó régiós intézmények között is. 2018-ban az Intézet vezetésével beadott Democratic Efficacy and the Varieties of Populism in Europe (DEMOS) kutatási pályázat az Európai Unió H2020 keretprogramjából mintegy egymilliárd forintos támogatást nyert el. A projektben 15 európai partner vesz részt, köztük olyan neves kutatóhelyek, mint a Hamburgi illetve a Koppenhágai Egyetem. Mindamellert az Intézet objektív mércékkel mért nemzetközi és hazai publikációs tevékenysége is javult.

Az Intézet kutatói 2018-ban 125 tudományos közleményt publikáltak, ebből 16 cikk vezető (az SSCI szerinti impaktfaktoros) nemzetközi folyóiratban jelent meg, amelyek összesített impakt faktora 23,444, a legmagasabb értékű pedig 3,567 volt. Az országgyűlési választáshoz kapcsolódva *Várakozások és valóságok* címmel a PTI egy 500 oldalas átfogó tanulmánygyűjteményt adott ki, melyben az Intézet kutatói és egyetemi kutatók közérthető, de tárgyilagos módon dolgozták fel a választás előzményeit és eredményeit. Az Intézet adja ki a *Politikatudományi Szemlét*, amely a hazai politikatudomány egyetlen referált folyóirata.

A PTI kutatói az elmúlt évben 50 nemzetközi és 53 hazai konferenciaelőadást tartottak. Több hazai és nemzetközi konferenciaszervezés mellett 2018-ban a PTI adott otthont a Magyar Politikatudományi Társaság Vándorgyűlésének, amely a hazai politikatudomány kiemelt eseménye volt. A nagy sikerű eseményen 7 szekcióban, 19 panel keretében mutatta be kutatási eredményeit a rekord számú résztvevő.

A 2018 végén elindult DEMOS mellett az NKFIH által kiírt kutatási pályázatokon a PTI kutatói két, egyenként 10 M Ft feletti támogatást nyertek: az egyik kutatás a populizmus és a közpolitika kapcsolatát, míg a másik a kortárs demokráciák plebiszciter vezérdemokratikus trendjeit vizsgálja. Mindemellert az Intézet kutatói számos egyéni (pl. Prémium ösztöndíj), konferenciaszervezési és kutatási pályázattal növelték a saját bevételeket.

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Hungarian Comparative Agendas Project (CAP)

Az NKFIH által finanszírozott CAP kutatási projekt célja, hogy egy több tucat országot lefedő nemzetközi hálózat módszertanának megfelelően összehasonlító elemzéseket készítsen a magyar közpolitikai napirendről. A kutatók 2018-ban olyan, a tudományterület élvonalába tartozó folyóiratokban publikáltak, mint a *European Journal of Political Research*, a *European Political Science Review*, valamint a *Policy Studies*. Az Intézet munkatársai ezek keretében bemutatták, hogy hogyan hatottak a kelet-közép európai választási reformok a pártok listás szavazatarányának változására. Az elemzés kulcsfogalomként épít a politikai piacokon érvényesülő belépési korlátokra. A vizsgálat szerint a visegrádi országokban a belépési korlátok

emelése valamint a pártiac koncentrációja között szoros összefüggés figyelhető meg. Egy másik rész kutatás a magyar költségvetési adatokat vizsgálta 1868 és 2013 között. A tanulmány megállapította, hogy az autokratikus időszakokban a kiadások tematikus bontás szerinti adatai nagyobb volatilitást mutattak, mint 1990 után. Egy harmadik tanulmányban az elemzés azt az eredményt mutatta, hogy – szemben a nemzetközi trendekkel – a média csak kismértékben befolyásolja a szimbolikus közpolitikák napirendjét. A magyar kutatócsoport munkájának elismeréseképpen 2019-ben az MTA TK PTI ad otthont a Comparative Agendas Project éves nemzetközi konferenciájának.

Részvétel, képviselet, pártosság. Választáskutatás 2018.

Az NKFIH által támogatott választáskutatási panelvizsgálat egyedülálló módszertant alkalmaz, mely alkalmas arra, hogy egyéni szintű vélemény-változásokat vizsgáljon. A vizsgálat során ugyanazokat a válaszadókat 3 hullámon keresztül kérdezik meg ugyanazokról a témákról, ugyanazon kérdésekkel. 2017. december és 2018. január folyamán készült el a választáskutatási panel survey első hulláma 2000 fős mintanagysággal. A második hullámra 2018. március 09. – 2018. április 07. között került sor, míg a harmadik kérdés 2018. májusban történt. Magyarországon legutoljára a 2006-os választás kapcsán volt panelkutatásra kísérlet, részleges sikerrel. A 3 hullám eredményei alapján a paneltagokra vonatkozóan kiderült, hogy magasabban végeztek, mint a társadalmi átlag, továbbá jelentős túlsúlyba vannak közöttük a nagyvárosi lakosok. A 2018-as választási kampányban a választók, amikor egy pártra szavaztak legfontosabb szempontnak azt tartották, hogy erős kormány jöjjön létre, illetve, hogy az adott kormánynak mennyire rokonszenves a világnézete. A 3 legfontosabb terület, amelyet megemléstettek a kutatásban, az egészségügy, a bérek, végül a bevándorlás kérdése volt. Kitént a válaszokból az is, hogy a fővárosiak a legelkötelezettebbek a demokrácia iránt, a legnagyobb arányban a községben lakók tudják elfogadni a diktatúrát. Végül az eredmények világosan rámutattak, hogy az általános társadalmi közhangulat összességében közepes, se nem kimagaslóan magas, se nem kimagaslóan rossz volt a kampányban, de a gazdasági várakozások a kormány szempontjából inkább kedvezően alakultak.

Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990 – 2015

Az OTKA/NKFIH által 2014 óta támogatott kutatás az 1990-től 2015-ig tartó huszonöt év magyarországi politikai kommunikációjának a történetét tárja fel. A hálózatelemzés és – főként – a társadalomszemiotika eszközeivel történik annak bemutatás, hogyan konstruálták meg a politikában kommunikálók a legfontosabb politikai aktorokat és ügyeket, milyen metaforákat és diskurzusokat találtak ki és használtak, milyen csatornákon kommunikáltak, és milyen további szemiotikai erőforrásokat alkalmaztak: például vizualitás és kommunikációs stílusok. A 2018-as kutatásokról nemsokára megjelenő kötet tanulmányai azt mutatják, hogy 2006 óta megnövekedett az állampolgárok politikai aktivitása, és a kommunikációban is felértékelődtek az utcai megmozdulások mind a 2010-ig, mind az azt követően kormányzó többségben levő erők ellen és – 2010 után – mellett is. A 2010-ben kormányra került pártoknak sikerült kommunikációs eszközökkel is megteremteni és fenntartani a centrális erőteret, az ellenzék viszont egyedül a közös ellenség személyében tudott megegyezni; sem a további aktorok, sem az ügyek, a metaforák, a diskurzusok, a csatornák vagy az egyéb modalitások nem tették lehetővé az ellenzéki erők összefogását.

A weberi vezetők visszatérése: a plebiszciter vezérdemokrácia, mint a demokráciákban kialakult mai politikai trendek megismerésének eszköze

Az elmúlt években a populista vezetők felemelkedése és a liberális demokráciák lehetséges dekonszolidációja vált a politikatudomány egyik legtöbbet tárgyalt témájává. A 2018-ban indult kutatással a PTI kutatóinak célja, hogy magyarázatot keressenek erre a dekonszolidációra

olyan, már korábban kialakult empirikus trendek figyelembe vételével, mint a pártok, a parlamentek és a reprezentatív demokrácia más intézményeinek a hanyatlása, illetve a politikai vezetők növekvő jelentősége. A kutatók egy olyan realista demokráciaelmélet megalkotására törekednek, amely az itthon és a nemzetközi politikatudományban ismert megközelítéseknél alkalmasabb a kortárs demokráciák működésének a leírására. A kutatás első eredménye a plebiszciter vezérdemokrácia elméleti modelljének megalkotása, amely magyarázatot kínál az autoriter uralom és a demokratikus legitimitáció egyidejű jelenlétére. A projekt társadalmi hasznossága abban ragadható meg, hogy a felsőoktatás és tudományos ismeretterjesztés közvetítő mechanizmusain keresztül hozzájárulhat egy reálisabb, illúzióktól mentesebb állampolgári politikakép kialakításához. Csökkenhet az illúziók és a realitás közti szakadék érzékeléséből következő frusztráció, amely a politikai elégedetlenség és szélsőség melegágya.

A kormányzás és a közpolitikai döntések minősége

Az NKFIH FK pályázatán támogatott kutatás egy olyan objektív mércerendszerrel dolgoz ki, mely egyszerre épít a jogbiztonság fogalmára, illetve a közpolitikai sikeresség elméleti irodalmára. Ezeket az elméleti fogalmakat a rendszerváltás utáni magyar törvények és kormányrendeletek vizsgálatára alkalmazza. A vizsgálati keret újszerűségét az adja, hogy olyan, a magyar társadalomtudományban messze nem bevett Big data technikákat alkalmaz, mint a nagyméretű folyószövegek mesterséges intelligenciára épülő szövegbányászati megoldások. A projekt keretében a kutatók az 1990-2018 időszak törvényeiből (4163 db) új javított plain text korpuszt állítottak elő, valamint html állományt is készítettek minden törvényhez a webes megjelenítés minőségének javítása érdekében (például utf8 karakterkódolású fájlok megfelelő megjelenítéséhez). Továbbá ellenőrző programokat írtak a metaadatokat tartalmazó tábla (7939 rekord) hibáinak beazonosításához és javításához. A javított korpusz és metainformációs tábla a CAP projekt weboldalán (cap.tk.mta.hu) lett közzétéve. Az új adatbázisra építve megkezdődött a törvények és rendeletek rendszerváltás utáni módosítási hálózatának elkészítése, melynek publikálása 2019-ben várható.

Regionális fejlesztési kapacitások Európa periferiáin – Külföldi beruházások és uniós támogatások Kelet- és Dél-Európában

Az MTA Prémium posztdoktori ösztöndíjjal támogatott kutatás három keleti (Lengyelország, Magyarország, Románia) és két dél-európai (Portugália, Spanyolország) EU tagállam régióinak vizsgálatával a kutatás arra keresi a választ, hogy a regionális fejlesztési kapacitások hogyan befolyásolják a külföldi beruházások mennyiségét és minőségét, valamint a K+F-re és képzési projektekre költött uniós támogatásokat. 2018-ban a külföldi működőtőke beruházások és az uniós források közötti összefüggések feltárását a kutatás két ország, Lengyelország és Románia példáján vizsgálta az autóiipari ágazatban. A 2007–2013-as pályázati adatokra, valamint a két ország autóiipari cégeinek részletes pénzügyi adatait tartalmazó, saját szerkesztésű adatbázisára támaszkodva, az adatokon futtatott szelekciós modellek azt sugallják, hogy mindkét országban hasonló eséllyel nyer uniós támogatást külföldi és hazai tulajdonú autóiipari cég. Romániában azonban jóval koncentráltabb az autóiipari cégek uniós támogatásának eloszlása (arányaiban kevesebb cég nyer átlagosan nagyobb összegeket), mint Lengyelországban, ami az ország gyengébb állami intézményi kapacitásaival magyarázható: egyszerűbb kevesebb, nagy összegű projektet adminisztrálni, mint sok, kisebb összegűt. Azonban, az elnyert források 80%-át mindkét országban eszközbeszerzésre fordították a cégek, és csupán elenyésző mértékben (10% Lengyelországban és 6% Romániában) jutott valóban innovatív K+F vagy humán erőforrás projektekre.

Intézményi reformok az öregedő társadalmakban: politikai és jogi aspektusok

Az NKFIH által támogatott kutatás kiindulópontja szerint a fejlett társadalmak politikai közössége számára az egyik legnehezebb feladat a korszerkezet folyamatos változásához, az öregedéshez történő intézményi alkalmazkodás. A kutatás a nyugati és a kelet-közép-európai társadalmaknak az öregedéshez történő intézményi alkalmazkodási stratégiáit vizsgálta. Egyik fontos eredménye, hogy az eddig felmerült választójogi reformtörekvések, amelyek a kiskorúak politikai érdekeinek nem fairnek tételezett képviselőtét igyekeznek korrigálni (például a családi választójog bevezetésével), alapvetően problematikusak a demokratikus politikai működés szempontjából. A kutatás másik fontos eredménye, hogy a makropénzügyi szempontból hosszú távon fenntarthatatlannak tűnő nyugdíjrendszerek erős túlélési képessége valójában racionális viselkedési motívumokban gyökerezik. Mindemellett a vizsgálat rámutatott arra is, hogy a nyugdíjrendszerek kitüntetett szerepe miatt a modern jóléti állami újraelosztást alapvetően életpálya-finanszírozási rendszerként célszerű felfognunk. A kutatók eredményei szerint így a kortárs jóléti államok elsősorban nem a szegénységet enyhítő jövedelemkiegyenlítő újraelosztást végeznek. Végül a kutatás az idősek erőforrás-kisajátítását állító gerontokrácia-tézist is cáfolta: a látszólag korcsoportok között történő újraelosztás valójában az életpályaszakaszok mentén történő redisztribúció.

A magyar közigazgatási kapacitás és kapacitásfejlesztés helyzete európai összehasonlításban

A kutatás megállapításai szerint a magyar közigazgatás mind az európai, mind a régiós közigazgatásfejlődési, közigazgatásfejlesztési mintázatokkal összevetve sajátos, azoktól jól megkülönböztethető fejlődési utat mutat. Ennek markáns jellemzői a szokatlanul nagyfokú centralizáció és politikai-adminisztratív kontroll, a társadalmi részvétel és transzparencia minimalizálása, és a működési hatékonyság – a szakbürokrácia instrumentális jellegének – minden más szempont elé helyezése. A folyamat részleteinek, fontosabb okainak és következményeinek azonosítása további kutatást igényel.

A politikai hatékonyságérzetre ható tényezők vizsgálata nemzetközi összehasonlításban

A kutatás a politikai hatékonyságérzet szintjére ható egyéni és kontextuális faktorokat vizsgálta 19 európai országban. Az eredmények szerint a politikai hatékonyságérzet szintjére a hagyományos szociodemográfiai faktorok és politikai viselkedéssel kapcsolatos változók mellett nem politikai jellegű, az életmódhoz köthető változók is hatást gyakoroltak. A külső politikai hatékonyságérzet szintje szignifikánsan kisebb olyan országokban, ahol az állam kiterjedtebb, a korrupciót magasabb szintűnek érzékelik az emberek és a média nagyobb szerepet játszik a politika működésében. A belső politikai hatékonyságérzetre a kontextuális tényezők kevésbé hatnak.

Az európai uniós tagság hatása a magyar közpolitikára

Az MTA Bolyai ösztöndíja által támogatott kutatás az európai uniós tagság magyar közpolitikára gyakorolt hatásának feltárása. Ez az első empirikus kutatás, amely a magyar közpolitika európaizációját vizsgálja. Az empirikus vizsgálatoknak köszönhetően megismerhetővé válik, hogy Magyarország 2004-es csatlakozása óta mennyiben felelt meg a magyar kormányok az uniós jogszabályokkal és ajánlásokkal kapcsolatos elvárásoknak és kötelezettségeknek, illetve mely szakterületeken a legerősebb az uniós közpolitikai hatás Magyarországon. A kutatás során 2018-ban az uniós tagság hazai közpolitikára gyakorolt hatását három aspektusból (törvényalkotás a magyar Országgyűlésben, országspecifikus ajánlások megvalósítása, kötelezettségszegési eljárások) feldolgozó új adatbázisok készültek. Az első eredmények – melyek a Politikatudományi Szemle 2018/3. számában jelentek meg – a 2006–2010 és a 2010–2014 közötti kormányzati ciklusok alatt vetik össze az európai eredetű jogszabályok megoszlását. Az összehasonlítás azt mutatja, hogy 2010 után sem csökkent az

európai szabályozás hatása a hazai jogalkotásra: az összes törvény bő egyharmada tekinthető EU-s eredetűnek. Az EU hatása azokon a közpolitikai területeken sem szorult vissza, amelyekben az uniónak csak támogató hatásköre van, vagyis a szabályozás átvétele nem kötelező. A társadalmi hatás szempontjából kiemelendő, hogy a kutatásnak köszönhetően empirikus alapon vonhatjuk meg annak mérlegét, miként illeszkedett be Magyarország az európai közpolitikai folyamatokba 2004 óta. Ezzel összességében a kutatás egy tényszerűbb diskurzus kialakításához járul hozzá Magyarország uniós tagságáról.

Képviselői munka és választási eredmények

A kutatás három területen vitt minket közelebb ahhoz, hogy megtudjuk, működik-e Magyarországon a személyes elszámoltatás (akár a pártok, akár a választók által). Elsőnek a képviselők tevékenységének mennyiségi mutatóit vizsgálta, rákérdezve, hogy mindez befolyásolja-e, hogy újrjelöli-e őket pártjuk a következő választáson. Az eredmények alapján elmondható, hogy a képviselőknek alapvetően két csoportja van. Azoknál, akikre a párt alapvetően csak listás képviselőként számít, a parlamenti tevékenységek hatása megmutatkozik a listás jelölésben. Ezzel szemben az egyéni kerületekben induló képviselők esetében a parlamenti munka nem számít, ami az újrjelölést illeti. Másodszor, a Strukturális Alapok elosztásának hatásait vizsgálva arra jutott a vizsgálat, hogy a győztes pályázatok értéke befolyásolja a választási eredményeket, de a hatás az egyes településeken a polgármester pártállásán is múlik. Kormánypárti polgármester esetén, a képviselő eredményei szorosabban követték a pályázati pénzek nagyságát, mint az ellenzéki településeken. Végül kimutatható, hogy a mezőgazdasági népesség arányának növekedésével párhuzamosan nő a képviselők által mezőgazdasági témában benyújtott kérdések száma. Ugyanakkor a legfontosabb kérdéstípusok területén nem mutatható ki különbség egyéni és listás képviselők között, ami arra utal, hogy a választási ösztönzők felülírják a hivatali ösztönzők hatását.

A törvényhozás alkotmánybírói korlátozása (JUDICON)

Az utóbbi években a kelet-közép-európai régió országaiban a parlamenti többség és az alkotmánybíróság közötti konfrontáció ráirányította a figyelmet a törvényhozás és alkotmánybíráskodás viszonyára. A politikatudományi és jogtudományi szakirodalomban azonban mindeddig hiányzott annak szisztematikus vizsgálata, hogy az alkotmánybíróságok valójában milyen mértékben korlátozzák a politikai szereplők döntéseit. A JUDICON projekt ennek a hiánynak a pótlására vállalkozik azzal, hogy egy innovatív módszertan alkalmazásával mérhetővé teszi az alkotmánybírói döntések erősségét hat ország (Csehország, Lengyelország, Németország, Magyarország, Románia és Szlovákia) esetében. Az intézményi berendezkedés és jogtudományi (leíró) kutatások alapján arra lehetett számítani, hogy a magyar és német alkotmánybíróságok élen járnak a törvényhozások mozgásterének korlátozásában. Ezzel szemben a kutatás eredményei azt mutatják, hogy a magyar testület (amely egyébként az alkotmánybíráskodás eszköztárának legszélesebb körét használta döntéshozatalában) kevésbé korlátozó döntéseket hozott, mint a német, vagy akár a szlovák alkotmánybíróság. A korlátozás szempontjából legaktívabbnak az első szlovák alkotmánybíróság (1993-2000) tekinthető, míg a román és lengyel testületek kevésbé erős döntéseket hoztak.

A pártos polarizáció okai és hatásai

A politikai polarizáció jelenségére az utóbbi néhány évben nemzetközi szinten is nagyobb figyelem vetült, mint valaha, ennek ellenére az európai országokra koncentrált kutatások még mindig viszonylag ritkák. Ennek a hiánynak a betöltéséhez járul hozzá a polarizáció okait és hatásait vizsgáló kutatás. Mivel Magyarország az utóbbi években Európa egyik legpolarizáltabb országává vált, a témái hazai kutatása különösen aktuális. A több mint tíz év adataira és Európa

harminc országára kiterjedő elemzések eddigi eredményei szerint a politikai megosztottság nagymértékben csökkenti a gazdasági teljesítményt, és hatása akkor is igen jelentős marad, ha a növekedésben kulcsszerepet játszó, legfontosabb gazdasági tényezők hatását kiszűrjük. A korábbi kutatások elsősorban a választói viselkedés és a politikai kommunikáció szempontjai szerint vizsgálták a polarizáció szerepét, (pl. a közbeszéd minőségére, az érveken alapuló viták hatásosságára vagy a politikai kampányok stílusára gyakorolt hatását). Ezekhez képest az eredmények azt mutatják, hogy a megosztottságnak kézzel fogható, 'forintosítható' káros hatásai is vannak, amelyek további vizsgálata egy kirívóan polarizált ország esetében mindenképpen figyelmet érdemel.

A Facebook-kampány hatása a képviselőjelöltek választási eredményére

A kutatás a Facebook politikai kommunikációban játszott szerepét vizsgálja. A 2018-ban publikált eredményekből az derült ki, hogy a politikusok Facebookon nyújtott teljesítménye kicsi, de szignifikáns hatással van a választáson elért eredményükre. Ez a hatás a kétlépcsős mechanizmuson keresztül érvényesül, a pluszszavazatok azoktól a választóktól származhatnak, akik ismerőseik megosztásain keresztül találkoznak az adott politikus posztjaival. A kutatás mindemellett bemutatta a 2018-as kampány közösségi média-használatának jellemzőit. A Fidesz politikusai különösen sikeresek voltak a reakciók kiváltásában, a legnagyobb láthatóságot elérő jelöltek jelentős része azonban az ellenzéki oldalról került ki. A nem politikusokhoz vagy médiumokhoz kötődő Facebook-oldalakon a kormánypárti oldalak a kevesebb követő ellenére is nagyobb láthatóságot értek el. A médiumok esetében azonban az ellenzéki médiumok jóval nagyobb elérésre képesek a Facebookon, mint a kormánypárti médiumok.

b) Tudomány és társadalom

A Politikatudományi Intézet kutatásai és eredményei a korábbi éveknél jóval nagyobb számban jutottak el a közvéleményhez. Az országgyűlési választást feldolgozó kötet a tudományon túli nyilvánosság számára készült, a könyv fejezeteit pedig részletesen feldolgozták különböző sajtóorgánok. A politikatudomány relevanciáját jelzi, hogy a napi eseményeken túlmutató nagyobb összefüggéseket és trendeket vizsgáló kutatások is megjelenhettek a médiában. Szintén kiemelt médiajelenlét mellett zajlott a nemzetközi POLTEXT szövegbányászati hálózat konferenciája. Az Intézet médiamegjelenéseiről a PTI honlapja rendszeresen számot ad.

A PTI 2018-ban is önálló, teltházas programot szervezett a Kutatók éjszakája programsorozatra. Az Intézet öt kutatója tartott előadást, illetve szervezett interaktív, a közönséget is bevonó workshopot. A PTI 2017-ben indult blogja arra törekszik, hogy az Intézet kutatásait rövid és közérthető módon mutassa be az érdeklődőknek, így a legfontosabb kutatási eredmények nem csupán a tudományos publikációkban, hanem ezen a felületen is megjelennek. Az egyes bejegyzéseket az adatok szerint ezres nagyságrendű olvasótábor követi, és a visszajelzések alapján a felsőoktatásba is eljuttatja az Intézet eredményeit.

Az intézeti honlapra felkerült az összes fontos hír, az álláshirdetések, a kutatási eredmények, a konferenciák, a TK-ban közösen szervezett programok. Rendszeresen frissülnek a kutatók angol és magyar nyelvű profiljai. <http://politikatudomany.tk.mta.hu/>.

Az Intézetben és a politikatudományban történő érdekes hírek, álláshirdetések, gyakornoki pozíciók, kutatási eredmények, konferenciák mind megosztásra kerültek az Intézet Facebook profilján. A profilt jelenleg 1775 ember kedveli és 1811 fő követi.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

Az Intézet munkatársai több rangos hazai és nemzetközi konferencia szervezői voltak, valamint több nemzetközi kutatói együttműködés szervezői feladatát nyerték el és töltötték be.

- A POLTEXT szövegbányászati projekt több mint 30 külföldi előadó részvételével tartott nemzetközi konferenciát, ahol a kvantitatív szövegelemzés társadalomtudományi alkalmazásának aktuális eredményeit mutatták be.
- A POLTEXT projekt mindemellett együttműködést kezdeményezett az MTA SZTAKI-val, valamint a BME SZKT-vel a természetesnyelv-elemzés társadalomtudományi alkalmazásának, valamint a szövegbányászati eszközök mesterséges intelligenciára épülő fejlesztése kapcsán.
- Az Intézet egy munkatársa a Taylor & Francis kiadó és az ECPR újonnan indult folyóirata, a Political Research Exchange szerkesztőbizottsági tagja lett.
- A PTI intézeti előadások sorozatában 2018-ban Gianvittorio Caprara (La Sapienza – University of Rome), Hanna Wass (University of Helsinki), Melani Barlai (Andrássy Universitát), valamint Ov Cristian Norocel (Université Libre de Bruxelles) mutatták be kutatásukat.
- Az Intézet egy munkatársa 2018-ban a Hartwick College-ban (Oneonta, NY) tartott kurzusokat vendégoktatóként. Az Intézet az év során négy fő vendégkutatót (pl. Fulbright együttműködés keretében) fogadott.
- A nemzetközi tudományos szervezetek kapcsán az Intézet egy munkatársa látja el a NISPAcee elnöki, valamint az IRSPM Kelet-Európáért felelős alelnöki tisztségét. A PTI egy munkatársa steering committee-tag a Comparative Candidates Survey projektben. Az Intézet egy munkatársa management committee-tagja a Cost Action 17135 (Constitution-making and deliberative democracy) projektnek.
- 2018-ban a PTI szervezte a Magyar Politikatudomány Társaság Vándorgyűlését.
- A PTI az NKE Molnár Tamás Kutatóintézetével közösen szervezte meg „A valóság kihívása” című politikaelméleti konferenciát.
- Az Intézet több kutatója részt vesz a BCE, illetve az ELTE ÁJK politikatudományi doktori képzéseiben, valamint a graduális szintű képzéseken egyaránt. A PTI kutatói Rajk László Szakkollégiumban, a Széchenyi István Szakkollégiumban, valamint a Bibó István Szakkollégiumban tartottak kurzusokat 2018-ban.

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont vezetésével 3 M euró támogatást nyert a DEMOS (Democratic Efficacy and the Varieties of Populism in Europe) című H2020-as pályázat. A tizenöt tagú nemzetközi konzorcium 2018 decemberében indult 3 éves kutatási programja a demokráciával kapcsolatos hatékonyságérzeteket kívánja összekapcsolni a populizmuskutatással.

Az NKFIH pályázatán több mint 14 M Ft támogatást nyert a Populizmus a közpolitika-, és jogalkotásban című kutatás, amelyben a TK több intézetének kutatói a populista politikai szereplők fő mozgatóerőit és döntéshozatali mintáit vizsgálják, segítve az állampolgárokat, a

civil társadalmat és a médiát is a populizmus vezérelte közpolitikai folyamatok jobb megértésében.

Az NKFIH pályázatán 13,5 M Ft támogatást nyert el A weberi vezetők visszatérése című 4 éves kutatás, amely a plebisziter vezérdemokrácia fogalmának segítségével kínál magyarázatot a demokráciákban megfigyelhető mai trendekre.

V. A 2018-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

- 1) Bene Márton: Post Shared, Vote Shared: Investigating the Link Between Facebook Performance and Electoral Success During the Hungarian General Election Campaign of 2014; *Journalism & Mass Communication Quarterly*, Vol. 95. No. 2. 363-380. (2018); Impaktfaktor: 1,717; <http://real.mtak.hu/89191>
- 2) Békés Csaba: Hungary 1968: Reform and the challenge of the Prague Spring.; Palgrave Macmillan in: Kevin McDermott –Matthew Stibbe (Eds.) *Eastern Europe in 1968. Responses to the Prague Spring and Warsaw Pact invasion*. London: Palgrave Macmillan, 147–167. (2018) <http://real.mtak.hu/90088>
- 3) Boda Zsolt, Sebők Miklós (szerk.): *A magyar közpolitikai napirend. Elméleti alapok, empirikus eredmények*. Budapest: MTA TK PTI, 304. (2018) https://politikatudomany.tk.mta.hu/uploads/files/A_magyar_koezpolitikai_napirend_impri_matura.pdf
- 4) Böcskei Balázs, Szabó Andrea (szerk.): *Várákozások és valóságok. Parlamenti választás 2018* Budapest: Napvilág Kiadó – MTA TK PTI, 502. (2018) <https://politikatudomany.tk.mta.hu/hirek/2018/11/uj-kiadvany-varakozasok-es-valosagok>
- 5) Körösenyi András Zsigmond; Metz Rudolf; Illés Gábor István: Broadening the limits of reconstructive leadership: Constructivist aspects of Viktor Orbán’s regime-building politics; *The British Journal of Politics & International Relations*, (OnlineFirst: Online publication date: 18-May-2018), 1-19. DOI: 10.1177/1369148118775043; 2018. Vol. 20. Issue 4. 790-808. (2018); Impaktfaktor: 1.423; <http://real.mtak.hu/89374>
- 6) Körösenyi András Zsigmond: Political Elites and Democracy in: *The Palgrave Handbook of Political Elites*. London: Palgrave MacMillan, 41-52. (2018) <http://real.mtak.hu/90097>
- 7) Medve Bálint Gergő: The Cohesion Policy on the EU’s Eastern and Southern Periphery: Misallocated Funds?; *Studies in Comparative International Development*, Springer, Vol. 53. No. 2. 218-238 (2018) <http://real.mtak.hu/89381>
- 8) Papp Zsófia: Do Personalised Campaigns Hint at Legislator Activities? The (Lacking) Relationship Between Campaigns and Legislator Behaviour in Hungary; *Parliamentary Affairs*, Volume 71, Issue 4, 1 October 2018, 908–929. p, <https://doi.org/10.1093/pa/gsy025>, Online first, 02 July 2018, Oxford University Press; Impaktfaktor: 1.163; <http://real.mtak.hu/85119>
- 9) Papp Zsófia; Patkós Veronika: The Macro-Level Driving Factors of Negative Campaigning in Europe (A negatív kampány makro-szintű meghatározói); *The International Journal of Press/Politics*, 20 Oct 2018 online first, SAGE Journals; Impaktfaktor: 2.468; <http://real.mtak.hu/89387>
- 10) Patkós Veronika; Boda Zsolt: Driven by politics: agenda setting and policy-making in Hungary 2010–2014; *Policy Studies*, Vol. 39, 2018 - Issue 4. 402-421. p. Online first, Taylor and Francis; Impaktfaktor: 0.609; <http://real.mtak.hu/90099>

- 11) Póczy Kálmán (ed.): Constitutional Politics and the Judiciary: Decision-making in Central and Eastern Europe London; New York: Routledge, 2018. 312 p.
- 12) Sebők Miklós Bernát, Berki Tamás: Punctuated Equilibrium In Democracy and Autocracy: An Analysis of Hungarian Budgeting Between 1868 and 2013; European Political Science Review; Published online: 19 September 2018; Impaktfaktor: 1.722; <http://real.mtak.hu/86792>
- 13) Sebők Miklós Bernát; Horváth Attila; M. Balázs Ágnes: Electoral reforms, entry barriers and the structure of political markets: A comparative analysis (Választási reformok, belépési korlátok és a politikai piacok szerkezete: Egy összehasonlító elemzés; European Journal of Political Research; Vol. 57. 2018. No.4. online first; Impaktfaktor: 3.567; <http://real.mtak.hu/id/eprint/86797>
- 14) Wineroither, David Martin; Seeber Gilg: Three Worlds of Representation: A Linkage-Based Typology of Parties in Western and Eastern Europe; East European Politics and Societies; Vol.32. 2017. No.3. 493-517 p.; Impaktfaktor: 0.4; <http://real.mtak.hu/90103/>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
SZOCIOLÓGIAI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 0770

e-mail: szi.igazgato@tk.mta.hu; honlap: www.szociologia.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

Az MTA TK Szociológiai Intézetének alapvető feladata társadalomtudományi, ezen belül szociológiai alapkutatások végzése. A kutatók a hazai társadalmi problémákat empirikusan és elméletileg, többnyire összehasonlító módszerekkel, a nemzetközi tudományosság diskurzusába ágyazottan vizsgálják. Az Intézet három tudományos osztályba szerveződve végzi kutatómunkáját:

A Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztály munkatársai nemzetközi kontextusba ágyazva vizsgálják a mai magyar társadalom jövedelmi, térbeli és értékrendbeli rétegződésének trendjeit, és egyes társadalompolitikai területek rétegződésre és jólétre gyakorolt hatását. Az osztály kiemelt feladatai tartozik a hazai társadalmi integrációs folyamatok komprehenzív vizsgálata.

A Módszertani és Kutatótörténeti Osztály szervezi az intézeti kutatók elé kerülő kvalitatív és kvantitatív módszertani dilemmák belső diszkusszióját, továbbá gyűjti és rendszerezi a TK-ban folyó kutatások adatbázisait és eredményeit.

A Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Osztályon a kapcsolathálózatok alakulásával, a családok helyzetével, család- és nyugdíjpolitikával, valamint emlékezetpolitikával kapcsolatban zajlanak kvantitatív és kvalitatív kutatások.

Az Intézet közfeladatai közé tartozik a *European Social Survey (ESS)* magyarországi felmérésének koordinációja, illetve a 2001 óta folyó kutatások adatbázisainak és dokumentációjának rendezése és a szabad hozzáférés biztosítása.

A Kutatási Dokumentációs Központ (KDK) a hazai szociológiai kutatások adatbázisait és eredményeit, illetve az elmúlt 50 év legbefolyásosabb szociológusainak szakmai hagyatékát kezeli. A KDK és a 20. Század Hangja Archívum együttesen Magyarország legnagyobb nyilvános, digitális társadalomtudományi archívuma. Az MTMT Bizottsága által is minősített adatrepozitórium kutatók, egyetemi hallgatók és a szélesebb közönség számára is díjmentesen biztosít kutatási anyagokat.

A Módszeresen társadalomtudományos módszertani vitorozat célja a kötött tananyagokba nehezebben beilleszthető, illetve a kutatók képzése óta eltelt időszakban felmerült kurrens módszertani viták és innovatív eljárások megismertetése a szakmai közönséggel.

A Socio.hu Társadalomtudományi Szemle a Szociológiai Intézet nyílt hozzáférésű, kettős anonim referenci rendszerben (double-blind peer review) lektorált online szakfolyóirata.

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az Intézetben húsz, részben külső finanszírozású alap- és/vagy alkalmazott kutatási program zajlott 2018-ban. Ezek között található két H2020, valamint tizenegy NKFIH kutatás. Négy könyv- és folyóiratkiadást és egy konferenciasorozatot támogatott a Nemzeti Kulturális Alap.

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatások segítenek megismerni a mai magyar társadalom működési mechanizmusait, és alapul szolgálhatnak a helyi társadalom- és fejlesztési politikák kidolgozásához, a vidékpolitika megújításához (a, f, p), a családpolitika tervezéséhez (b, d, o), a kultúrpolitika alakításához (c), a munkaerőpiaci helyzet családokra gyakorolt hatásának és a K+F tevékenység hatékonyságának megismeréséhez (d, e), a kulturális örökség megőrzéséhez (c, k), az energiahatékony eszközök bevezetéséhez (m, n). Vizsgálják Magyarország társadalmi helyzetét az Európai Unió belüli összehasonlításban (g), és az éghajlatváltozás kockázatát és társadalmi kérdéseit (l). Emellett a tudomány- és eszmetörténeti kutatások elengedhetetlenek a múlt örökségének feldolgozásához és megőrzéséhez (h, i, j).

A társadalmi integrációs mechanizmusok vizsgálata (a) keretében az MTA által támogatott *Mobilitás Kutatási Centrumban (KEP)* négy elemzés készült: az integrációs társadalmi modell és mobilitás, a társadalom politikai integrációja és mobilitás, a lakásmobilitás történeti trendjei, a szubjektív mobilitás. Elindult az integráció és mobilitás a lokális társadalmakban téma elemzése is. Megindult a felsőoktatási migráció kutatás megalapozása, a vertikális és horizontális iskolai mobilitás tényezőinek elemzése, a Nyugat-Euróban élő magyarokkal foglalkozó kvalitatív és kvantitatív kutatások módszereinek kidolgozása, illetve elindult a területi mobilitás elemzéséhez szükséges adatbázis létrehozása.

Az abortuszszabályozás szigorításának hatása az újszülöttek egészségére, valamint a gyerekek és a szülők gazdasági, társadalmi jellemzőire (b) (NKFIH) kutatás a szabályozás változásának az érintett gyerekekre és szüleikre való hatását vizsgálja a KSH Élveszületési, Csecsemőhalálozási adatbázisainak, valamint a Népszámlálások adatbázisainak felhasználásával. Idei eredményei arra utalnak, hogy az 1974-es jogszabályváltozás negatívan hatott az (1973. 07–09. és az 1974. 07–09. hó között született) újszülöttek egészségére, amit elsősorban a nem tervezett vagy nem kívánt gyerekek megszületése magyaráz. A becült hatások jelentősen (2–5-szörösen) nagyobbak a gyerekek azon alcsoportjában, ahol feltételezhető, hogy az anyák nagyobb valószínűséggel szültek nem tervezett vagy nem kívánt gyermeket. A kutatók az elemzést több robusztussági vizsgálattal egészítették ki. Az eredmények a European Association for Population Studies (EAPS) 2018-as European Population Conference című éves konferenciáján kerültek ismertetésre.

A Cirkuláció és disszenzus a magyar kulturális elitben (c) (NKFIH) kutatás célkitűzése a magyar kulturális elitben zajló változások és folyamatosság vizsgálata. Az idei eredmények szerint az elmúlt tíz évben a kulturális elit összetétele igen keveset változott, továbbra is ez a legstabilabb elitcsoport: a politikai elit által kezdeményezett pozicionális cserék, illetve a természetes generációváltás nem tudta megintatni a kortárs kulturális kánon stabilitását.

A Karriermodellek és karrierépítés a kutatás-fejlesztésben. Különbségek és egyenlőtlenségek a munkaerőpiaci lehetőségek, a személyes kapcsolatháló és a munka-magánélet egyensúlya tekintetében (NKFIH) (d) kutatás fő célkitűzése, hogy feltárja és értékeli a különböző karriermodelleket, valamint a tudományos előmenetelt segítő és akadályozó tényezőket a

kutatás-fejlesztés területén Magyarországon. 2018-as eredményei azt jelzik, hogy egyre töredezetebbek a karrierutak, és jelen van a pályaelhagyás. A versenyképes fizetés hiánya a PhD-vel rendelkezőket arra motiválhatja, hogy a versenyszféra, illetve a külföldi munkavállalás irányába mozduljanak, jelentős szakmai és humán erőforrás vákuumot hagyva maguk után. A munkapiaci esélyek egyenlőtlensége főként a kisgyerekes nőket hozza jelentős hátrányba.

A munka minőségén és az innováción alapuló foglalkoztatás növekedés (e) (QuInnE, H2020) című projekt annak a kérdésnek az elméleti és empirikus tesztelésére vállalkozott, hogy a munka minősége miként képes az innováció és a foglalkoztatás növelésére az Európai Unióban. A kutatás 2018-ban sikerrel lezárult. A projekt utolsó konferenciájára március 22-én és 23-án került sor Budapesten. Az utolsó évre két nagyobb feladat maradt. A kutatók egyrészt publikálták az EU innovációs politikájának fejlődését, illetve annak a munkakörülmények javításával és a foglalkoztatás bővítésével kapcsolatos aspektusait áttekintő, általuk vezetett munkacsomag utolsó, összefoglaló munkaanyagát. Másrészt a kvalitatív munkacsomagban elkészítették a magyar és német autópári esettanulmányok összefoglalóját.

Az agrár- és vidékfejlesztési politikák hatása a helyi élelmiszertermelésre (f) (NKFIH) kutatás azt vizsgálja, hogy miért csökken vidéken, falusi környezetben is a saját célra termelés az azt támogató közpolitikai környezet ellenére. A 2018-as eredmények feltárták, hogy a rosszul ellátott falusi lakosság legszegényebb csoportjai mellett a kisvárosi, középkorúnál valamivel idősebb, közepes keresetű csoportok termelnek élelmiszert saját fogyasztásra. A posztmodern városi kertészkedés bár szinte mérhetetlenül szűk csoportot jelent, de jelen van. A támogató közpolitikák alakításánál tehát figyelembe kell venni, hogy sem társadalmilag, sem térben nem homogén csoportról van szó.

A European Social Survey (g) (ESS) egyedülálló lehetőséget biztosítanak az európai társadalmak állapotának feltérképezésére, az országok, országcsoportok közötti különbségek és az időbeli változások nyomon követésére, a magyar társadalomban zajló folyamatok nemzetközi összehasonlításban való értelmezésére. Az ESS-nek 2018-ban 2257 regisztrált felhasználója volt. 2018 során a 8. kutatási hullám adatainak publikációját követően az adatbázis hozzáférhetővé vált a széles tudományos közösség számára, így ebben az évben elsősorban az adatok feldolgozása és publikálása, illetve annak elősegítése volt az ESS csapat feladata. Ennek keretében 14 tudományos publikáció, illetve a legfrissebb kutatási eredményeket bemutató magyar nyelvű folyóirat különszám jelent meg (socio.hu 2018/2); 2018 júniusában nemzetközi konferencia megrendezésére került sor az MTA TK-ban, melyben elsősorban a visegrádi államok társadalmainak állapotát, attitűdjeit mutatta be összehasonlításban (7 ország 27 kutatójának 20 előadása hangzott el). 2019 első negyedévében jelenik meg a konferencia előadásaiából válogató angol nyelvű folyóirat különszám. 2018 másik feladata a 9. adatfelvételi hullám előkészítése volt.

A Diszkontinuitások – a magyar szociológia 1960 és 2010 között (h) (NKFIH) kutatás célja a folytonosság és megszakítottság vizsgálata az 1960-2010 közötti magyar szociológiai gondolkodásban. Néhány alapkutatási témán keresztül azt vizsgálja, hogy az 1960 és 1990 közötti időszakban hogyan jöttek létre a diszciplína fő kutatási irányzatai és módszertani gyakorlatai, ezek miképp befolyásolták az 1990 utáni szociológiai kutatásokat. 2018-ban az öröklés–utánzás–felfedezés, kontinuitás–diszkontinuitás, ideologikus vs. pragmatikus elemzési keretek segítségével dolgozta fel az anyagokat. Módszertan tekintetében a kutatók a kritikai diskurzuselemzés, szövegelemzés és komparatív elemzés eszközeire támaszkodtak. A feldolgozás segíti az 1960 és 2010 közötti magyar szociológiai gondolkodás fő kutatási

irányzatainak és módszertani gyakorlatainak megismerését és hatásuk mérését a mai kutatásokra.

Az Emlékeztörténet Keleten: Magyarország 1945–2004 (i) (NKFIH) történeti szociológiai kutatási projekt a magyar kulturális örökség eddig ismeretlen rétegeinek feltárásához kíván hozzájárulni az 1945 utáni emlékeztörténet megírásával. 2018-ban elsősorban levéltári kutatás és sajtóelemzés révén tárta fel, hogy Magyarország mivel járult hozzá a mai emlékezeti kánon kialakulásához a „hosszú 60-as években”.

A *COURAGE* (j) (H2020) kutatás 2018-ban zárult, és létrehozta a kulturális ellenállás gyűjteményeinek közös, az egykori szocialista blokk tagállamait lefedő adatbázisát. A gyűjtemények egységes és összehasonlítható formában kerülnek leírásra, így az adatbázisban könnyen kereshetővé válnak. A kutatásban hasznosulnak a gyűjteményekben dolgozók értékes tapasztalatait, melyek egyértelműen bizonyítják: az archívum, mint a múlt lerakata komoly potenciállal rendelkezik. A program segít megérteni, miként működnek a gyűjtemények, milyen funkciót töltenek be az adott társadalomban, hogyan jelenítik meg anyagaikat és kutatási eredményeiket a hazai és a nemzetközi közönség előtt. A projekt 2018 novemberében meghívást kapott az Európai Bizottság és az Európai Parlament közös rendezvényére, ahol kutatási eredményeiket mutatták be. Ezekről a Euronews híradója is beszámolt.

A *Cultural heritage* (MTA TK) (k) projekt célja az volt, hogy azonosítsa a kulturális örökség kutatása során azokat a legfontosabb témákat, amelyek az EU-s felhívásokban megjelentek (2018–2020). A második célkitűzés a kulturális örökség tervezésével és kezelésével kapcsolatos ismeretek és információk új eredményekre vezető kutatása. A harmadik cél az volt, hogy 2018-ban és 2019-ben stratégiát dolgozzon ki a külső támogatási pályázatokra. A múlt év során a program csatlakozott egy nemzetközi H2020 projektkonzorciumhoz (DICE, Új integratív kulturális tapasztalatok tervezése), valamint 50 nemzetközi és hazai előadó részvételével zajló konferencia is megrendezésre került az MTA TK-ban.

Az *Impressions* (l) (EU, FP7) kutatás célja az éghajlatváltozás miatti rendkívüli helyzetek kialakulásakor használható stratégiák kidolgozása, melyek segíthetik a nemzetközi szervezetek, mint például az Európai Unió, a kormányok, az önkormányzatok vezetőinek felkészülését a rendkívüli helyzetek kezelésére. A 2018-as eredmények szerint az elmúlt 5 évben folyamatosan nőttek a rendkívüli helyzetek bekövetkezésének esélyei. A helyi szakértői egyre jobban ismerik ezeket a tendenciákat, de a politikai vezetők még mindig nem látják olyan kérdéseknek, amelyekkel érdemben foglalkozniuk kellene. Döntéseiket megnehezíti, hogy a klímaváltozás miatt szükségesnek tartott lépések és a növekedésorientált gazdaságpolitikai és a választók igényeinek kielégítése között ellentét feszül.

A *lakosság energetikai preferenciáiról* (m) az MTA Energiakutató Intézettel folyt közös kutatás, mely az energiapolitika aktorai és a lakosság közötti kommunikáció hatékonyságának okait kutatta. 2018-as empirikus vizsgálat megmutatta, hogy a lakossági szótárban megjelenő szavak milyen jelentős mértékben térnek el azoktól, amelyet pl. az energiatudatosságot elősegítő támogatási kiírások használnak.

Az energiahasználat társadalmi kihívásai (n) Az energiaszegénység okait és felszámolásának módjait vizsgáló kutatás 2018-ban indult. Két csoport attitűdjeit és szokásait vizsgálja: az energiaszegény vidéki háztartások és a hatékony energiafelhasználást biztosító eszközöket és smart technológiát használó háztartások körét. 2018-as eredmények megerősítették, hogy Európa nyugati és keleti felén mást jelent az energiahasználathoz kapcsolódó társadalmi kihívás. Nyugat-Európában inkább a környezetkímélő technikák használatában mutatkozó

különbségek, míg Kelet-Európában a környezetszennyezés felismerése a legfontosabb téma. Az első interjúk és terepbejárások alátámasztják azt a hipotézist, miszerint a kevésbé jómódú, akár nagyvároskörnyéki kisebb településeken egyszerre fordul elő a legegyszerűbb, környezeti hatását tekintve szennyező és a smart technológiát használó fűtési mód. Az új technológiák használatának bevezetését nagyban akadályozza (az anyagi dimenzió mellett) a lakók ilyen irányú alacsony ismeretszintje.

A Jóléti attitűdök magyarázata: Általános morális elvek, téma-keretelés és kutatási dizájn (o) (NKFIH) kutatás a közpolitika és mindennapi élet dilemmáival kapcsolatos véleményeket vizsgálta: fogyasztás és materializmus, vallásosság, háztartási munkamegosztás, azonos neműek házassága, családpolitikák, menedék-politika és kollektív cselekvési dilemmák. 2018-as eredményei azt mutatják, hogy az attitűdöket gyakran jobban befolyásolják az identitásokhoz kapcsolódó megfontolások, mint az általános morális elvek; és a közéleti diskurzus és a kérdések tálalása hatással van az attitűdöket alakító fenti két tényező relatív fontosságára.

A várostervezés szociológiája - várostervezés és társadalom (p) (NKFIH) kutatás 2018-ban egy viszonylag új nemzetközi kutatási irány (policy mobility) indikátorai alapján vizsgálta a mintatelepülések várostervezési dokumentumait. Egyik fontos eredmény, hogy az integrált településfejlesztési tervezés sokszor pusztán technikai gyakorlatként, a tervezési folyamatra vonatkozó előírásrendszerként tételeződik, miközben ténylegesen jelentős – ez esetben ki nem mondott – értéktartalmak vannak mögötte mindenekelőtt a fenntartható fejlődésre, társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére mint célra, gazdasági versenyképességre vonatkozóan.

b) Tudomány és társadalom

A kutatási tapasztalatok laikusok körében történő elterjesztésére fokozott figyelmet fordítottunk 2018-ban is. A rádió- és egyéb médiaszereplések mellett, mint minden évben, így az elmúlt évben is megjelentek kollégáink a Magyar Tudomány Napja rendezvényen, a Kutatók Éjszakáján. Ezen túlmenően az MTA TK-ban vándorkiállítást, közösségi játékot, továbbképzést, konferenciát szerveztek, és szabadon hozzáférhető folyóiratot szerkesztettek. Az Intézet programjairól, tudományos eredményeiről és a socio.hu híreiről a közösségi médiában rendszeres tájékoztatást kapnak az érdeklődők.

A Kockázati tényezők vándorkiállítást (amely Európa több nagyvárosába is továbbutazott), az Intézet munkatársai koordinálták a COURAGE projekt keretében. A kiállítási anyag az ellenállás témakörét dolgozza fel dokumentumok, tudományos kutatások és művészeti anyagok alapján. Elkészült egy az államszocialista rendszerekkel szembeni ellenállás tanítását segítő oktatócsomag középiskolások és egyetemisták számára, illetve egyetemi vendégelőadásokon mutatták be az eredményeket. A gyűjtemény megismerését segítő sétaapplikációt fejlesztettek, közösségi játék, 'Detectivity szabadulószoja' készült kifejezetten a fiatalok megszólítására.

A Kutatók éjszakája rendezvénysorozat keretében kutatóink városi sétát vezettek, előadásokat tartottak demográfiai, oktatásügyi, család- és népesedéspolitikai témában, az energiaszegénységről, valamint interaktív foglalkozást tartottak a kulturális ellenállásról a szocializmus korában.

A Szociobisztró című rendezvénysorozat keretében városi sétán ismerkedhettek az érdeklődők Középső-Ferencváros városfejlesztési kérdéseivel.

A szélesebb nyilvánosság számára is érdekesnek bizonyultak az elmúlt fél évszázad roma politikai törekvései, és a homoszexualitás 20. századi magyarországi társadalomtörténete témájában megjelent *könyvek bemutatói*.

Az *éghajlatváltozás kockázataival*, egészségre gyakorolt hatásaival és társadalmi vonatkozásaival kapcsolatos kérdéseket tárgyaltak az ózon világnapja alkalmából rendezett konferencia, több tudományterület, intézet és vállalat bevonásával.

A felsőoktatási hallgatók, oktatók és kutatók számára szervezett módszertani vitákon (*Módszeresen*) videofelvétel is készült, amely a KDK repozitóriumából mindenki számára elérhető. Az eddig elkészült anyagokat rendszeresen használják felsőoktatási intézményekben is.

A társadalmi integráció témakörében zajló kutatás és az eredményeket bemutató kötet váltotta ki a legélénkebb médiaérdeklődést. A földhasználat és vidék témában készült interjú az Intézet kutatójával az RTL Klub Magyarul Balóval című műsorában. A COURAGE gyűjtemény és a Kockázati tényezők című kiállítás kapcsán több cikk is megjelent. A szegénység tematikája köré épült a Magyar Tudomány tematikus összeállítása, az Intézet kutatójának vendégszerkesztésében. Az Intézet munkatársával készült interjút közölt a Washington Post, és szintén angolul egy vezető magyar hírportál. A 186 Órában hosszú interjú jelent meg az Intézet vendégelőadóival, egy neves brit professzorral a brit és magyar adórendszer társadalmi hatásairól. A HVG-ben jelent meg cikk a lakáspolitikáról és a CSOK-ról. Családpolitikai, demográfiai, a születésszámot és a nők helyzetét érintő kérdésekben is többször keresték meg munkatársainkat az online, a nyomtatott sajtó és a televízió képviselői. Egy internetes portálnak az Intézet munkatársa nyilatkozott arról, hogy milyen szerepe van a kulturális örökségnek a vidéki társadalomban és gazdaságban. Egy vezető hírportál közölt összefoglalót a socio.hu egy korábbi cikkére hivatkozva. Élénk sajtóérdeklődés kísérte a European Social Survey eredményeit bemutató nemzetközi konferenciát is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

Az Intézet fogadta a Kínai Népköztársaság Társadalomtudományi Akadémia AnHui Province Akadémia magas rangú delegációját.

Elsősorban a Közép-Kelet-európai régió kutatóintézetei és egyetemeivel szoros együttműködésben folyt a volt szocialista országok kulturális ellenállását kutató projekt, közös konferenciák, kiállítások, gyűjtemény, filmfesztivál formájában.

Az észak-európai munkahelyi innovációról tartott előadást a Jyvaskylai Egyetem (Finnország) kutatója. Az Edinburghi Egyetem Professzor Emeritusa az adórendszer szerepéről tartott előadást a szegénység és az egyenlőtlenségek csökkentésében.

Kiemelt nemzetközi rendezvények között említhető a rendkívül sikeres, a kulturális örökség és társadalmi kohézió témájában rendezett kétnapos konferenciát, melynek a világ minden tájáról érkezett mintegy ötven résztvevője olyan témákat érintett, mint a városi és vidéki kulturális örökség, identitások, hagyományok és közösségek, az etnikai és kisebbségi csoportok öröksége, valamint a turizmus és a kulturális örökség kapcsolata. Az előadások alapján készült tanulmányok legjava képezte a Socio.hu 2018. évi angol nyelvű különszámának tartalmát.

A másik nagy nemzetközi konferencia a European Social Survey társszervezésében a *Közép-Kelet-Európa Európa térképén* címet viselte, és a szekciók témái a következők voltak: a demokrácia értékelése, migrációs attitűdök, politikai részvétel és mozgalmak, jóléti attitűdök,

a gazdasági versenyképesség meghatározó elemei, egyenlőtlenségek. A résztvevők a visegrádi országokból és az Egyesült Királyságból érkeztek.

Fontos hazai tudományos rendezvény volt a több kutatóintézet együttműködésében indult Mobilitási Kutatási Centrum projekt nyitó konferenciája, *Mobilitás és immobilitás a magyar társadalomban* címen.

Tudományos műhelykonferenciát szervezett az Intézet *A történelem terhe és az 1960-as évek* címmel, valamint a második világháborús bűnök pereiről.

A műhelybeszélgetések közül kiemelendő a *Család- és háztartásszerkezeti változások az elmúlt másfél évszázadban* című, valamint a *közmunka* témájában szervezett vita, melyen a közmunka hazai működésével kapcsolatban közgazdászok és szociológusok osztották meg legújabb kutatási tapasztalataikat.

Az Intézet az üzleti szférával ápolta kapcsolati kiterjednek a Magyarországon működő autóiipari nagyvállalatokra, szakszervezetekre és a bankszektor számos képviselőjére. Az együttműködés a magáncégek esetében főleg esettanulmányok készítését jelentette, az érdekvédelmi és szakmai szervezeteknél, hivataloknál az ehhez szükséges háttérinformációk megszerzésére irányult a konzultáció.

Az Intézet munkatársai több mint 90 előadást tartottak külföldi konferenciákon. További közel 60 hazai konferencia-előadást tartottak, 14 hazai és 6 külföldi tudományos rendezvényt szerveztek.

A közlemények mellett egy-egy rangos megbízás, illetve kitüntetés is jelezte a nemzetközi tudományos közösség egyes kutatók iránti megbecsülését. Az Intézet munkatársa a European Network for Social Policy Analysis jelenlegi társelnöke.

A kutatók többsége oktatóként is tevékenykedik, angol és magyar nyelven tanítanak a BME, a CEU, a Corvinus, az ELTE, a Debreceni Egyetem, a MOME, az IBS, a SOTE és a Károli Gáspár egyetemen, ahol közel ötven elméleti és 15 gyakorlati kurzust tartottak, 15 PhD témavezetést vállaltak, valamint 4 TDK, 32 BA és 36 MA diplomamunka témavezetői feladatait látták el. Négyen külföldi egyetem is oktattak. Doktori iskolában öten oktattak 2018 során, egy kutató doktori iskolát vezetett.

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2018-ban elnyert támogatások segítségével bővül azon kutatások köre, melyek a családpolitika tervezéséhez (a), a helyi társadalom- és fejlesztési politikák kidolgozásához, a vidékpolitika megújításához (b), (c), a munkaerőpiaci helyzet megismeréséhez (d, e), a kulturális örökség megőrzéséhez (k) járul hozzá.

A fertilitással kapcsolatos ismeretek és az ismeretátadás hatékonysága (a) (NKFI PD) kutatásnak kettős célja van: megvizsgálni, hogy a gyermekvállalás előtt álló férfiak és nők milyen tudás birtokában hoznak döntést arról, hogy meddig halasztják a gyermekvállalást; ez a tudásszint miként változik iskolai végzettség, foglalkozási státusz, családi állapot és lakóhely szerint. A kutatás második része azt vizsgálja, hogy milyen tanulási módszerekkel növelhető a gyermekvállalás előtt állók ismerete a gyermekvállalást befolyásoló tényezőkről és az asszisztált reprodukciós eljárásokról. A pályázati támogatás összege: 15.216.000 HUF

Az Egyenlőtlenségek és egyensúlytalanságok a nagy hálózatokban (b) (NKFIH) kutatás a társadalmi egyenlőtlenségeket interdiszciplináris nézőpontból (társadalom- és természettudósok együttműködésében), hálózati jellegű „big data” adatforrások segítségével vizsgálja. A kutatás három fő kérdésre fókuszál: vizsgálja a magyarországi regionális társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségeket, illetve a migrációs mintázatokat, a korrupciós kockázatokat, és kapcsolatot keres a társadalmi egyenlőtlenségek és a homofil közösségi hálózatok között. A pályázati támogatás összege: 11.780.000 HUF

A Természet-alapú megoldások megvalósítása erőforrásgazdag, körforgásos városok létrehozása érdekében (COST) projekt a városok fenntarthatóságának elősegítését szolgálja a természet-alapú megoldások (nature-based solutions) alkalmazási lehetőségeinek kidolgozásával az urban farming területén. A hálózat tagjai azt vizsgálják, hogy a természet-alapú megoldásokat alkalmazó az erőforrásokat a városi bioszférában kezelő körforgásos rendszer reziliens, fenntartható és egészséges városi környezetet eredményezhet-e.

A Törésvonalak a magyar társadalom szerkezetében: a fogyasztás, az intézmények és a területi különbségek hatásai (NKFIH) kutatás célja, hogy megalapozott bizonyítékot szolgáltatson a politikának, a területi egyenlőtlenségeknek, az intézményeknek, a fogyasztásnak és a munkaerőpiacnak a magyar társadalmiszerkezetre gyakorolt hatásáról; hogy olyan megalapozott elméleti keretet dolgozzon ki, amely lehetővé teszi a társadalmat strukturáló mechanizmusok kvantitatív és kvalitatív leírását; tökéletesítse a funkcionális strukturáló mechanizmusok társadalmi egyenlőtlenségekre gyakorolt hatásának a megértését; tisztázza a társadalmi rétegződés új vagy újonnan felismert összetevőinek az érvényesülését és azokat a módokat, ahogy hatással vannak a társadalmi pozíciók változására; valamint feltárja az összetett elméleti, kvalitatív és kvantitatív, multidiszciplináris kutatások lehetőségeit a magyar társadalom kutatásában, és lehetővé tegye többfajta modell alkalmazását a társadalmat strukturáló hatások megértésére. A pályázati támogatás összege: 9.864.000 HUF

A RURALIZATION (H2020) projekt célja olyan ruralizációs folyamat elindítása, ami ellensúlyozni tudja az urbanizációt, azaz olyan fejlődést, amely vidéki környezetben ösztönöz új generációkat a meglévő és új gazdasági és társadalmi fenntarthatósági lehetőségek kiaknázására. Ezek a lehetőségek mindkét csoportot szolgálják: a vidéki térségek lakosainak abban segítenek, hogy leküzdjék a helyhez kötöttség és a gazdasági lehetőségek hiányának nehézségeit, az újonnan érkezőket pedig abban támogatja, hogy új és innovatív perspektívákat és hálózatokat hozzanak a vidéki területekre. A pályázati támogatás összege: 130,000 EUR

A Crowd-work – Finding new strategies to organise labour in Europe (EC-DG Employment) kutatás egy olyan új munkavégzési formát vizsgált, amely egy internetes platform segítségével földrajzilag szétszórt munkavállalók között oszt ki tömegesen munkafeladatokat, ami jelentős kihívás elé állítja a politikai döntéshozókat, a szakszervezeteket és a munkaügyi hivatalokat is. A projekt azt vizsgálja, hogy a részt vevő országokban mennyire elterjedt gyakorlat a crowdwork, annak milyen formái vannak, milyen szakszervezeti stratégiák születtek arra vonatkozóan, hogy e munkavállalói rétegek is kollektív védelemben részesüljenek, az ilyen formában foglalkoztatott munkavállalók maguk milyen módon igyekeznek megszervezni magukat, illetve hogy nemzeti és uniós szinteken milyen politikai döntések meghozatalára van szükség a fenti kérdések megfelelő szabályozásának érdekében. A pályázati támogatás összege: 101,000 EUR

Az INVOLVEMENT of Trade UNIONS in the European Semester - INVOTUNES (EC-DG Employment) kutatás célja a szakszervezetek Európai Szemeszterben való részvételének

vizsgálata a szakszervezetek Európai Szemeszterben való részvétele jellemzőinek feltérképezése; a Szemeszter és a nemzeti szakpolitika-csinálás (ezen belül is a társadalmi párbeszéd) interakciója mértékének a megértése, a szakszervezetek ebben játszott szerepének bemutatása; a szakszervezetek EU és országos szintű ciklusaiban a szakszervezetek hatásának bemutatása, illetve ennek a növelési lehetőségei. A kutatás az Európai Szemeszter meghatározott, a szakszervezetek szempontjából különösen releváns szakpolitikáira irányul: foglalkoztatás, béralku, az EU 2020 Stratégia keretében megfogalmazott társadalmi védelmi és befogadási politikák, különös tekintettel az 2014–2018 közti időszakra. A pályázati támogatás összege: 8,628 EUR

V. A 2018-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

- 1) Diogo Costa, Eleni Hatzidimitriadou, Elli Ioannidi-Kapolo, Jutta Lindert, Joaquim Soares, Örjan Sundin, **Olga Toth**, Henrique Barros: The impact of intimate partner violence on forgone healthcare: a population-based, multicentre European study. *European Journal of Public Health*, Augustus (2018) IF 2.78 <http://real.mtak.hu/id/eprint/90814>
- 2) **Kisfalusi Dorottya**; Pál Judit; Boda Zsófia: Bullying and victimization among majority and minority students: The role of peers' ethnic perceptions, *Social Networks*, Online first, (2018) *Impaktfaktor*: 2.530; <http://real.mtak.hu/89370>
- 3) Kmetty Zoltán, Tardos Róbert; **Albert Fruzsina**; **Dávid Beáta**: Mapping social milieus and cohesion patterns between 1997 and 2014; *Social Networks*, Volume 55, October 2018, Pages 116–129. (2018) *Impaktfaktor*: 2.462; <http://real.mtak.hu/73186/>
- 4) Hajdu Tamás; **Hajdu Gábor**: Smoking ban and health at birth: Evidence from Hungary; *Economics & Human Biology*; Vol. 38. 37-47. (2018) *Impaktfaktor*: 2.168; <http://real.mtak.hu/49950/>
- 5) Benczes, R. & **Ságvári, Bence**. Where metaphors really come from: Social factors as contextual influence in Hungarian teenagers' metaphorical conceptualizations of life. (A metaforák eredetéről. Az élet metaforikus konceptualizálására ható társadalmi tényezők a magyar tizenévesek körében). *Cognitive Linguistics*, 29(1), 121-154. (2018) *Impaktfaktor*: 2.135 <http://real.mtak.hu/90101/>
- 6) **Smith M K**; Egedy T; **Csizmady Adrienne**; Jancsik A; **Olt Gergely**; Michalkó G: Non-planning and tourism consumption in Budapest's inner city; *Tourism Geographies : An International Journal Of Tourism Space Place And Environment*, Volume 20, 2018 - Issue 3; 524-548. (2018) *Impaktfaktor*: 2.068 <http://real.mtak.hu/90094>
- 7) **Megyesi Gergely Boldizsár**, Mike Károly: Communities after markets. The long road of winemakers to self-governance in post-communist Hungary; *Geoforum* Volume 88, January 129-137. (2018) *Impaktfaktor*: 2.067; <http://real.mtak.hu/85639>
- 8) **Hajdu Gábor**; Hajdu Tamás: Intra-Couple Income Distribution and Subjective Well-Being: The Moderating Effect of Gender Norms; *European Sociological Review*; Vol. 34. No. 2. 138-156. (2018) *Impaktfaktor*: 2.062; <http://real.mtak.hu/52424/>
- 9) **Kisfalusi Dorottya**; **Janky Béla**; **Takács Károly**: Double Standards or Social Identity? The Role of Gender and Ethnicity in Ability Perceptions in the Classroom; *Journal of Early Adolescence*; Online first, 1-36. (2018) *Impaktfaktor*: 1.828; <http://real.mtak.hu/87172>
- 10) **Kristóf Luca**; **Csurgó Bernadett**: Narrative Identities and the Egalitarian Norm Among Hungarian Elite Couples; *Journal of Family Issues*; Vol. 39. No. 7. 2107-2130. (2018) *Impaktfaktor*: 1.696; <http://real.mtak.hu/89377>

- 11) Nicole Geovana Diasa, Diogo Costaa, Joaquim Soaresa, Eleni Hatzidimitriadoud, Elisabeth Ioannidi-Kapoloue, Jutta Lindertf, Örjan Sundin, **Olga Toth**, Henrique Barros and Silvia Fraga: Social support and the intimate partner violence victimization among adults from six European countries. *Family Practice*, 1–8 (2018) doi:10.1093/fampra/cmy042 <http://real.mtak.hu/id/eprint/90811> IF 1.67
- 12) **Pethesné Dávid Beáta**, Lukács Ágnes: Roma Undergraduates' Personal Network in the Process of College Transition. A Social Capital Approach; *Research in Higher Education*, First Online: 21 March 1-19. (2018) DOI 10.1007/s11162-018-9503-5; *Impaktfaktor: 1.5* <http://real.mtak.hu/id/eprint/90806>
- 13) Vidra Zsuzsanna; **Katona Noémi**; Sebhelyi Viktória: State policies and institutional procedures and practices addressing prostitution and sex trafficking of children in Hungary; *Critical Social Policy*; Vol. 38. No. 4. 645-666. (2018) *Impaktfaktor: 1.294* <http://real.mtak.hu/27558/>
- 14) **Zombory Máté**: The birth of the memory of Communism: memorial museums in Europe; *Nationalities Papers* Vol. 45. No.6. 1028-1046. (2018) *Impaktfaktor: 0.83*; <http://real.mtak.hu/62994>
- 15) **Pethesné Dávid Beáta**; **Albert Fruzsina**; **Kristóf Luca**; Róbert Péter; **Szabó Andrea**; Kmetty Zoltán: Mapping the Post-communist Class Structure: Findings from a New Multidimensional Hungarian Class Surve; *East European Politics And Sieties*; Vol 32, Issue 3, 2018. 544-565; *Impaktfaktor: 0.4*; <http://real.mtak.hu/73186>
- 16) **Hajdu Gábor**; **Geró Márton**: The Size and Heterogeneity of Egocentric Networks and Social Integration in Hungary; *East European Politics and Societies: and Cultures*, 2018. 1-21 p., OnlineFirst; *Impaktfaktor: 0.400*; <http://real.mtak.hu/89278>
- 17) **Bernadett, Csurgó** ; **Imre, Kovách** ; **Boldizsár, Megyesi**: [After a Long March: the Results of Two Decades of Rural Restructuring in Hungary](#). *EASTERN EUROPEAN COUNTRYSIDE* 24: 1 pp. 81-109. Paper: DOI: 10.2478/eec-2018-0005 29. (2018) *Impaktfaktor: 0,38* <http://real.mtak.hu/id/eprint/90804>
- 18) **Kovács Éva**: Limits of Universalization: The European Memory Sites of Genocide; *Journal of Genocide Research*, Vol. 20, No. 4, 490–509. (2018) *Impaktfaktor: 0.32* <http://real.mtak.hu/id/eprint/90805>
- 19) **Zombory Máté**: Conceptions of the catastrophe: discourses on the past before the rise of Holocaust memory; chapter of *Jews and Gentiles in Central and Eastern Europe during the Holocaust*. Abdingon; New York: Routledge, 176-198. (2018) *Impaktfaktor: 0.11*; <http://real.mtak.hu/89405>
- 20) **Zombory Máté**: Centers of Europe in Moskalewicz, M. – Przybylski, W.: *Understanding Central Europe*. London; New York: Routledge Taylor&Francis Group 32-42. (2018) <http://real.mtak.hu/89404>
- 21) **Olt Gergely**; Ludovic Lepeltier-Kutasi: Urban rehabilitation and residential struggles in the post-socialist city of Budapest in *The city as a global political actor*. Routledge, 227-249. (2018) <http://real.mtak.hu/89385>

**AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2018-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	171	Ebből kutató ² :	138
PhD, kandidátus:	89	MTA doktora: 9	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			16
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			44

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		555
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		518
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		151
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		24
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		86
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	22	idegen nyelven: 11
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	14	idegen nyelven: 4
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	126	idegen nyelven: 92
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	10	idegen nyelven: 9
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	34	idegen nyelven: 20

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2164	Összes független hivatkozások száma:	2044
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 6	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	289	hazai:	234
Nyilvános esemény megrendezése:	42	kulturális rendezvények:	18
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			26
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	21	hazai:	51
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	21	hazai:	60

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		103
Témavezetések száma: TDK munka:	24	Diplomamunka (BSc): 82
Diplomamunka (MSc):	89	PhD: 81

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	990 650,52	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	16	Teljes saját bevétel: 197 159,52 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		36
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	102 538,00	E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		7
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	73 886,42	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	4 689,15	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	16 046,00	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	999 650,52	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	197 159,52	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0,0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	102 538,0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	73 886,72	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	4 689,15	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	0,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	16 045,65	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0,0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA TK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	22	Ebből kutató ² :	18
PhD, kandidátus:	7	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			39
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			38
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			13
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 5	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	65	Összes független hivatkozások száma:	51
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	24	hazai:	9
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	2

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			9
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	9

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA TK Jogtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	34	Ebből kutató ² :	31
PhD, kandidátus:	20	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			10

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			189
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			170
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			50
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			16
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	7	idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	5	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	52	idegen nyelven:	39
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven:	5
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	11	idegen nyelven:	5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	487	Összes független hivatkozások száma:	473
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	60	hazai:	67
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	16
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	25

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			29
Témavezetések száma: TDK munka:	8	Diplomamunka (BSc):	30
Diplomamunka (MSc):	34	PhD:	28

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA TK Kisebbségkutató Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	23	Ebből kutató ² :	22
PhD, kandidátus:	14	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			93
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			84
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			31
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			7
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 10		idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 2		idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 26		idegen nyelven:	16
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 3		idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 14		idegen nyelven:	8

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	426	Összes független hivatkozások száma:	422
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	64	hazai:	47
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	11
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:	17

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			15
Témavezetések száma: TDK munka: 2		Diplomamunka (BSc):	12
Diplomamunka (MSc): 8		PhD:	17

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA TK Politikatudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	32	Ebből kutató ² :	31
PhD, kandidátus:	22	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			12
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			15

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			104
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			99
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			27
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			18
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 3	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 28	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 2	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 1	idegen nyelven:	7

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	610	Összes független hivatkozások száma:	584
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	50	hazai:	53
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4	hazai:	12
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:	6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			29
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	8
Diplomamunka (MSc):	9	PhD:	12

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA TK Szociológiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	37	Ebből kutató ² :	36
PhD, kandidátus:	26	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			142
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			139
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			39
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			17
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			33
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 2	idegen nyelven:	6
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 4	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 17	idegen nyelven:	19
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 17	idegen nyelven:	5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	639	Összes független hivatkozások száma:	565
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	91	hazai:	58
Nyilvános esemény megrendezése:	26	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			18
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	10

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			21
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	32
Diplomamunka (MSc):	36	PhD:	15